

Bokstart Västmanland

Från regionalt projekt till kommunal verksamhet

Innehåll

Bakgrund	6	Sala	20
Språkfrö Västmanland.....	7	Om kommunen och de	
Bibliotek i Västmanland.....	7	lokala förutsättningar.....	20
Bokstart Västmanland	9	År 1 – 2021.....	20
Fokus för Bokstart Västmanland.....	9	År 2 – 2022.....	20
Målen med samarbetet.....	9	År 3 – 2023.....	21
Om Västmanland	10	Lärdomar.....	21
Övergripande förutsättningar.....	10	Framtiden.....	21
Förkortningar.....	11	Hallstahammar	23
10 lärdomar från Västmanland	12	Om kommunen och de	
Västerås	13	lokala förutsättningar.....	23
Om kommunen och de		År 1 – 2021.....	23
lokala förutsättningar.....	13	År 2 – 2022.....	23
År 1 – 2021.....	13	År 3 – 2023.....	25
År 2 – 2022.....	14	Vad händer nu i fortsättningen?.....	25
År 3 – 2023.....	14	Arboga	26
Lärdomar från projektet.....	15	Om kommunen och de	
Vad händer i fortsättningen?.....	15	lokala förutsättningar.....	26
Köping och Kolsva	17	År 1 – 2021.....	26
Om kommunen och de		År 2 – 2022.....	26
lokala förutsättningar.....	17	År 3 – 2023.....	26
År 1 – 2021.....	17	Fokus för projektet.....	26
År 2 – 2022.....	17	Lärdomar.....	26
År 3 – 2023.....	17	Vad händer nu?.....	27
Vad har fokus varit?.....	18	Fagersta	29
Lärdomar från projektet.....	18	Om kommunen och de	
Vad händer i fortsättningen?.....	18	lokala förutsättningar.....	29
		År 1 – 2021.....	29
		År 2 – 2022.....	29
		År 3 – 2023.....	29
		Lärdomar.....	30
		Framtiden.....	30

Surahammar	33
Om kommunen och de	
lokala förutsättningarna	33
År 1 – 2021	33
År 2 – 2022	33
År 3 – 2023	33
Lärdomar och framtiden	33
Kungsör	34
Om kommunen och de	
lokala förutsättningarna	34
År 1 – 2021	34
År 2 – 2022	35
År 3 – 2023	35
Lärdomar från projektet	35
Norberg	37
Om kommunen och de	
lokala förutsättningarna	37
År 1 – 2021	37
År 2 – 2022	37
År 3 – 2023	38
Bokstartsarbetets organisering	38
Vad har fokus varit?	38
Lärdomar från projektet	39
Vad händer i fortsättningen	39
Skinnskatteberg	41
Om kommunen och de	
lokala förutsättningarna	41
År 1 – 2021	41
År 2 – 2022	41
År 3 – 2023	42
Lärdomar och utmaningar	43
Framtid	43

Bokstart Västmanland	
– lärdomar från projektiden	44
Bokstart fortsätter vidare!	44
Referenser	46
Källor	46
Länkar	46
Om Bokstart Västerås i	
lokala nyheter	46
Bilagor	47

B

Bäbis är borta.
Var är Bäbis?
Tittut!

Tiotusentals småttingar har läst
och älskat böckerna om Bäbis.
Nu finns de även i tugg- och
knackvänlig kartong!

Fler böcker om Bäbis:
Bäbis arg • Bäbis dansar • Bäbis gnällig
Bäbis hej då • Bäbis jobbar
Bäbis kan • Bäbis kär
Bäbis lessen • Bäbis nyfiken
Bäbis rädd • Bäbis tränar

Copyright © 2010 Ann Forslind
Alfabetta Bokförlag AB, Stockholm
Tryckt i Sverige
ISBN 978-91-501-2074-5

alfabetta

ISBN 978-91-501-2074-5
www.alfabetta.se

Inledning

Det är alltid en utmaning att arbeta med förändringar. Att börja med ett nytt arbetssätt, som Bokstart, kräver mod, vilja och tid. Det behöver göras prioriteringar, hittas rätt förutsättningar, förankras och skapas förståelse. En förändring kräver en tydlig viljeinriktning och resurser. Från att se ett behov går vägen genom engagemang via kontinuitet och med uthållighet, inspiration och kreativitet kan förändringen bli möjlig.

Projektet **Bokstart Västmanland** (2021–2023) utvecklades för att hitta nya former och metoder för hur folkbiblioteken i Västmanland systematiskt ska nå ut till föräldrar som har små barn (0–3 år) med inspiration kring språkutveckling och information om styrkan i att läsa pekböcker tillsammans. Projektet har provat hur detta läsfrämjande arbete kunde förstärkas genom hembesök och andra olika samarbeten i kommunerna för att möta dessa familjer. Bokstart Västmanland har verkat för en mer jämlik språkutveckling i hela regionen. Syftet har varit att ge alla föräldrar och vårdnadshavare möjlighet att ge sina barn bättre språkliga förutsättningar, genom kunskap om barns språkutveckling och tillgång till böcker. Det har genomförts enskilda läsfrämjande möten utifrån barnets och familjens behov.

Utformandet av de olika insatserna har skett lokalt i varje kommun, anpassat efter de specifika förutsättningar som finns där. Projektet har förstärkt kontakten, skapat samsyn och utvecklat arbetet med att stötta språkutvecklingen för de små barnen i Västmanland.

Projektet har även varit betydelsefullt för att stärka samarbetet kring den redan befintliga gåvoboken. Bokstart Västmanland har lett till en fördjupad samverkan mellan bibliotek, barnhälsovård, öppen

förskola och förskola. Nu finns grunden för samverkan. Det finns en stark viljeinriktning och stort engagemang för att bibehålla och fortsatt utveckla dessa långsiktiga språkutvecklande och språkstödande insatser i hela länet.

Detta projekt har genomförts med projektmedel från Statens kulturråd och i nära samarbete mellan Kulturutveckling, Region Västmanland och Bibliotek i Västmanland, samarbetet mellan folkbiblioteken i Västmanlands tio kommuner. Etableringen och arbetet med Bokstart Västmanland har också underlättats av att Språkfrö Västmanland redan fanns som ett befintligt och övergripande samarbete med folkbiblioteken och barnhälsovården i Västmanland.

Cajsa Broström, projektledare

Bokstart
MED STÖD AV KULTURRÅDET

Bakgrund

Alla barn har rätt till ett eget språk. Rätten till det egna språket och rätten till kultur är en grundläggande mänsklig rättighet. En god språkutveckling är också en grund till jämlik hälsa. Med ett rikt och utvecklat språk ökar barnets möjligheter i livet. Språket är viktigt för att kunna kommunicera och informera sig och för att kunna vara delaktig i samhället. Om ett barn får språklig stimulans tillsammans med vuxna och blir läst eller berättad för växer dess ordförråd. Språkligt samspel före 3 års ålder har mycket stor betydelse för ett barns språkutveckling.

Det råder konsensus bland forskare att föräldrar har stor betydelse för barnens tidiga språkutveckling och att ett tidigt föräldraengagemang och tidiga insatser för att stärka barns positiva förhållande till språklekar, ordförståelse, böcker och läsning ger långsiktiga effekter (Andersson, 2015). Föräldrars engagemang i

hemmet är särskilt viktigt för barns språkutveckling under tidig barndom, och får betydande konsekvenser för såväl den språkliga och kognitiva förmågan som för läsintresset och läsmotivationen.

Familjen och vårdnadshavare är viktigast för det lilla barnets språkutveckling och de aktörer som finns runt en familj, barnhälsovård (BHV), bibliotek, familjecentral, öppen förskola, förskola och logopedmottagning kan ge stöd och inspiration. Tillsammans kan dessa professioner skapa insatser för att stärka barnens språkutveckling och det i sin tur lägger grund till barnens fortsatta läs- och skrivutveckling.

I Västmanlands regionala utvecklingsstrategi finns det beskrivet hur viktigt det är med tidiga insatser för små barns språkutveckling (RUS 2020, s. 23) De är ytterst betydelsefulla för att främja barnets hälsa och utveckling.

Språkfrö Västmanland

Det föddes ca 3 000 barn i Västmanland varje år. Region Västmanland ger alla barn som föds i länet en egen bok. Boken ges när barnet är ca 8 månader i samband med hembesök från Barnhälsovården. Boken finns tack vare ett samarbete mellan Region Västmanlands kulturutveckling, barnhälsovården och folkbiblioteken i länets 10 kommuner.

Samarbetet heter *Språkfrö Västmanland*. Med gåvoboken vill regionen, barnhälsovården och folkbiblioteken så ett språkfrö för framtiden för att alla barn ska få växa upp med tilltro till sin egen språkliga förmåga.

Med gåvoboken visar Region Västmanland hur viktigt det är med tidig språkstimulans. Många medarbetare

inom barnhälsovård och bibliotek, i regionen, inom primärvården och i länets kommuner, berättar för nyblivna föräldrar och hela familjen om hur de tillsammans med barnet kan prata, sjunga, leka med ord, rimma, ramsa och läsa för att stärka barnets språkutveckling.

Region Västmanlands avdelning Kulturutveckling ansvarar för den övergripande planeringen för samarbetet men den stora delen av arbetet utförs av barnhälsovårdssjuksköterskor och bibliotekspersonal som möter familjer med små barn. I samarbetet ingår också en årlig kunskapsdag för kompetensutveckling för personal inom barnhälsovård, logopedi, bibliotek, förskola och öppen förskola.

Bibliotek i Västmanland

Bibliotek i Västmanland

Bibliotek i Västmanland (BiV) är ett samarbete mellan folkbiblioteken i länets 10 kommuner. De har sedan 2019 ett gemensamt bibliotekssystem och flera reglerade samarbeten. På Bibliotek i Västmanland finns böcker för barn på många olika språk. Det är gratis att låna och personalen hjälper till

att hitta bra böcker anpassade för det lilla barnet. Biblioteken samarbetar kontinuerligt med barnhälsovården, familjecentrum, öppna förskolor, förskolor och skolor i respektive kommun för att samverka och sprida information om språkutveckling, läsning och barnböcker.

Bokstart Västmanland

Det treåriga projektet Bokstart Västmanland genomfördes för att ge länets folkbibliotek större möjligheter att göra skillnad och sprida kunskaper om vikten av tidig språkstimulering till fler vuxna, både till vårdnadshavare och för olika professioner som möter små barn i sin vardag. Biblioteken har erbjudit hembesök och andra mer personliga möten för att ge föräldrar med små barn insikt om språkutveckling och barnlitteraturens möjligheter. Bokstart har skapat en tätare samverkan mellan barnhälsovård och bibliotek. Bibliotekspersonalen har under projektperioden fått mer tid att som ”bokstartare” skapa djupare relationer med småbarnsfamiljer och med andra professioner i kommunen. Under projektperioden har personalens möjligheter att arbeta med riktade insatser till små barn och deras vårdnadshavare stärkts och utvecklats.

”Bokstart har skapat en tätare samverkan mellan barnhälsovård och bibliotek.”

Fokus för Bokstart Västmanland

- Att erbjuda information och genomföra aktiviteter för att stimulera språk- och läsutveckling hos små barn.
- Att möta barn i åldern 0–3 år och vuxna i deras närhet.
- Att utgå från varje enskilt barn och familjs behov.
- Att stärka föräldrar i deras betydelsefulla roll för barnets språk- och läsutveckling.

Målen med samarbetet

- Skapa en tätare samverkan mellan Barnhälsovården, förskolor och Bibliotek i Västmanland.
- Skapa långsiktiga och hållbara insatser genom olika språkstödande aktiviteter.
- Genomföra hembesök från biblioteket eller andra mer personliga möten med vårdnadshavare.
- Arrangera kunskapsdagar och kompetensutveckling för berörda medarbetare kring små barns språkutveckling.
- Ge fler vuxna kunskaper om vikten av tidig språkträning för att ge insikt om språkutveckling och barnlitteraturens möjligheter.

”Trots att det har varit olika upplägg för de deltagande kommunerna har alla bokstartare ingått i ett större sammanhang och det kollegiala nätverket har blivit ett stort stöd för projektets utveckling.”

Om Västmanland

Västmanland är länet som sträcker sig mellan Hjälmaren och Mälaren upp i Bergslagen. Västmanlands län ligger i en del av Sverige med hög ekonomisk tillväxt. Västmanlands län har ett centralt läge i Sverige och är till ytan ett litet län. Västmanlands län präglas av en lång och gedigen industritradition. Länet består av tio kommuner, Västerås, Köping, Sala, Hallstahammar, Arboga, Surahammar, Fagersta, Kungsör, Norberg och Skinnskatteberg. I länet finns en stor kommun och övriga mindre, några väldigt små kommuner. Under 2023 var Västerås den enda av länets kommuner vars folkmängd ökade. I slutet av 2023 bodde 280 813 personer i Västmanlands län. Under 2023 föddes cirka 2 600 barn i länet.

Övergripande förutsättningar

Region Västmanland har sökt och erhållit stöd från Kulturrådet för att driva Bokstart Västmanland mellan åren 2021–2023. Genom samarbetet Bibliotek i Västmanland finns en fördelningsnyckel kring ekonomin som är baserad på kommunernas befolkningsstorlek och den har också använts när det beräknades hur

dessa projektmedel skulle fördelas mellan regionen och de tio kommunerna.

Projektets regionala projektledare har varit nödvändig för samordning och för att organisationen under projekt-tiden har kunnat bygga upp ett system för gemensam kompetensutveckling och kontinuerligt erfarenhetsutbyte. Det har regelbundet genomförts nätverksträffar under projektet gång. Det har genomförts digitala föreläsningar och inspirerande möten med bokstartare från andra delar av landet som varit tillgängliga för alla bokstartare inom projektet. Det har getts utrymme för olika typer av fortbildning, studiebesök och konferenser under projekt-tiden som varit öppna för alla biblioteksmedarbetare som varit involverade i Bokstart.

Trots att det har varit olika upplägg för de deltagande kommunerna har alla bokstartare ingått i ett större sammanhang och det kollegiala nätverket har blivit ett stort stöd för projektets utveckling. I bokstarts-nätverket har det utvecklats ett fint kunskapsutbyte och många samtal om vad som fungerat bra och det som är svårt i arbetet med Bokstart.

Förkortningar

BVC – Barnvårdscentral, själva lokalen för barnhälsovård, den del av en vårdcentral som möter små barn och deras vårdnadshavare.

BHV – barnhälsovården, själva verksamheten, personalen, ofta barnhälsovårdssjuksköterskor, deras arbete och program följer rikshandboken.

BiV – Bibliotek i Västmanland, namnet på den samverkan som finns med alla folkbibliotek i länet.

AKK – Alternativ och Kompletterande Kommunikation. Det är tecken för att stödja kommunikation. Tecknen bygger på tecken i det svenska teckenspråket. Det är de betydelsebärande orden som tecknas samtidigt som man talar.

TAKK – Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation förkortas TAKK, men kallas ibland ”tecken som stöd” eller ”teckenkommunikation”. Det innebär att man tecknar de viktigaste orden i meningarna samtidigt som man pratar.

Silent books – textlösa bilderböcker.

10 lärdomar från Västmanland

Västerås

Om kommunen och de lokala förutsättningarna

Västerås är länets stora kommun med cirka 160 000 invånare. Där föds cirka 2 000 barn per år. Västerås har 85 kommunala förskolor och 65 fristående förskolor. I Västerås finns det 17 barnavårdscentraler. I kommunen finns Västerås stadsbibliotek, med huvudbibliotek, 6 stadsdelsbibliotek och en biblioteksbuss. I Västerås finns ytterligare ett bibliotek i tätorten Skultuna som drivs av Skultuna kommunaldelsförvaltning och ett bibliotek i tätorten Tillberga, som drivs av den ekonomiska föreningen Tillberga grannskapservice.

Västerås Stadsbibliotek har under bokstartsprojektet organiserat en arbetsgrupp bestående av tre personer, vardera med en tjänst om 50 procent, samt en projektledare för arbetet med Bokstart i Västerås.

Redan från satsningens start var det klart att fokus för Bokstart i Västerås skulle ligga på hembesök. Det första hembesöket genomfördes i maj 2021 och sedan dess har endast mindre justeringar gjorts i utformningen av dessa besök. Sammanlagt har 412 hembesök genomförts under projektiden.

Större förändringar har i stället genomförts i andra delar av satsningen där behovet av förändring och testande av olika tillvägagångssätt har varit mer påtagligt.

Mot slutet av det första projektåret utformades "Bokstartstrappan", en visuell representation av satsningen för barn i åldern 0–3 år. Trappan fungerar som ett verktyg för att förklara hur satsningen stöder barnens språkutveckling på lång sikt. Från det första hembesöket, genom olika aktiviteter på biblioteket och öppna förskolan till bokpaket till de förskolor som ligger i de områden som får besök av Bokstart. Sammanlagt har 30 bokpaket delats ut till småbarnsavdelningarna på dessa förskolor.

Under satsningen har Västerås Stadsbibliotek samarbetat med totalt sju BVC-enheter och Familjehemsenheten inom Västerås Stad. Fokuset har varit på att etablera samarbeten med BVC-enheter som är belägna i områden som av Västerås stad kategoriserats som i behov av kompensatoriskt stöd. Dessa samarbeten har varit avgörande för att skapa en kontakt med familjerna och säkerställa att bibliotekets satsning på Bokstart når ut till de områden där behoven är som störst.

Utöver samarbetet med BVC har öppna förskolan spelat en viktig roll som ett forum för att sprida information och genomföra olika aktiviteter inom ramen för Bokstart. Sammanlagt har Bokstart i Västerås samarbetat med 8 av kommunens 10 öppna förskolor.

År 1 – 2021

Under det första året samarbetade Bokstart i Västerås med BVC-enheterna i områdena Bäckby och Råby. Detta år definierades av att hitta vägar till att samarbeta med barnhälsovården, testa hembesökens utformning, marknadsföra satsningen samt att utforma en långsiktig metod för att möta upp barnens läsning och språkutveckling.

Målet för 2021 var att erbjuda alla barn hos de BVC som låg i områdena Råby och Bäckby ett 30 minuter långt hembesök från biblioteket när barnet var 6

månader gammalt. Under dessa besök informerade bibliotekspersonalen om språkutveckling och läsning, gav bort och högläste ur böckerna *Muuu, säger kon*, *I min trädgård* och *Pinos dagbok*. Vid mötet kunde även ett bibliotekskort till vårdnadshavare tillhandahållas för dem som saknade det. Samarbetet med Barnhälsovården har möjliggjort dessa hembesök genom att det från BVC:s sida samlades in samtyckesblanketter vid 4-månadersbesöket som sedan vidarebefordrades till biblioteket, för att få tillgång till vårdnadshavarens kontaktuppgifter. Projektgruppen försåg även de aktuella BVC med informationsmaterial till väntrummet kring både bokstartssatsningen och allmän biblioteksinformation.

Eftersom det var coronapandemi så skedde alla besök utomhus under första projektåret. Andra bokstartssatsningar har visat att fler småbarnsfamiljer hittar till biblioteken och lånar mer genom en Bokstart. Utifrån den förkännedomen har hela Västerås Stadsbibliotek proaktivt förstärkt sitt sortiment av pek- och småbarnsböcker för att möta upp de nya behoven hos bibliotekens besökare. Förutom att förstärka småbarnsavdelningar har även de sedan tidigare befintliga ”bokstartspåsarna” uppdaterats. Bokstartspåsarna är färdigplockade bokpaket med bibliotekariernas tips som är åldersanpassade för åldrarna 6 månader, 12 månader, 18 månader och 3 år och dessa finns på alla bibliotek inom Västerås stadsbibliotek.

År 2 – 2022

Under år två blev det möjligt att erbjuda hembesök inomhus samt andra aktiviteter efter det att restriktionerna för coronapandemin lättade. Dessutom ökade antal BVC inom satsningen från två till fem och med det inkluderades även områdena Viksäng och Vallby samt tätorten Skultuna. Under år två började bibliotekets bokstartare att erbjuda ett uppföljande besök på ett bibliotek i närheten av familjens bostad när barnet var runt 1–1,5 års ålder. I det besöket fick familjen ytterligare en bokgåva och en mer skraddarsydd träff. Den uppföljande träffen bokar familjen in genom att kontakta Bokstart Västerås och vid den kontakten har familjerna möjlighet att lyfta ämnen och frågor de vill diskutera under träffen.

Ansvar och rutinerna för att boka hembesöken förändrades under projektår 2. Från att alla grupp-

medlemmar delade på ansvaret att ringa föräldrarna fick en gruppmedlem mer tid fördelad för att sköta samtliga bokningar. Detta möjliggjorde en effektivare bokning och enhetlig kontakt med familjerna.

Med hjälp av Bokstartstrappan skapade Västerås bokstartsgrupp olika aktiviteter som testades på biblioteken och de öppna förskolorna i området. Bland annat erbjöds alla familjer som hade fått ett bokstartsbesök att komma till ett Bokstartskalans med teater på biblioteket. Under projektåret utvecklade bokstartsgruppen även högläsningssworkshops för bokstartsfamiljerna och deras besökare. Under en sådan högläsningssworkshop informerar bokstartaren om tre olika lästekniker som både visas och ges tid till föräldrarna att få prova på själva. Även *Knacka på*-sagan, en interaktiv sagostund med rekvisita och tecken som AKK, är nu en del av det erbjudande till målgruppen som finns på alla de 8 huvud- och stadsdelsbibliotek för barn som finns inom Västerås stadsbibliotek. Anna-Clara Tidholms bok *Knacka på!* delas också just nu ut av Barnhälsovården på 8-månaderskontrollen till alla barn inom Region Västmanland och sagostundserbjudande på biblioteken i Västerås är en möjlighet att stärka samverkan och läsningen av den gåvoboken.

Under projektår 2 fokuserade även arbetsgruppen på att främja läsningen mellan hemmet och förskolan. Alla förskolor i bokstartsområdena fick samma bokpaket som delades ut vid hembesöken. Informationsmöten om Bokstart har hållits på dessa förskolors småbarnsavdelningar vid överlämnandet av böckerna och materialet. Förskolepersonalen har dessutom tillhandahållits en handledning med tips på lästekniker och aktiviteter anpassade till de medföljande böckerna. Syftet med dessa paket har varit att informera förskolorna om satsningen och samtidigt överbrygga läsningen i hemmet med läsningen på förskolan genom att ge barnen tillgång till de böcker som delats ut under hembesöken även på deras småbarnsavdelningar.

År 3 – 2023

Under det tredje året av Bokstart i Västerås har projektet fortsatt att främja läsning och språkutveckling hos barn i åldern 0–3 år genom hembesök och olika aktiviteter i likhet med projektets tidigare år och en ytterligare samarbetspartner tillkom med familjehems-

enheten. Den stora förändringen under år 3 var i stället implementeringen. Implementeringen genomfördes under hösten 2023 och utgick från att det skulle bli fler av medarbetarna på biblioteket som skulle utföra hembesöken. Tidigare år har projektet drivits av en kärnprojektgrupp bestående av tre medarbetare och en projektledare. Gruppen utvidgades under året genom att inkludera ytterligare fem medlemmar från de lokala biblioteksverksamheterna. De nytillkomna medlemmarna engagerades i Bokstart med varierande tidsåtaganden, från en halvdag varje vecka till en halvdag varannan vecka.

Kärnprojektgruppen ansvarade för att ta fram ett utbildningsmaterial, finns bifogat till rapporten som bilaga 1. Materialet bestod av en manual samt ett brett utbud av lästips, föreläsningar och online utbildningar. De nya medlemmarna fick även möjlighet att gå på hembesök tillsammans med kollegor från kärnprojektgruppen.

Resultaten av denna nya strategi var blandade. Medan den tillät en bredare delaktighet i bokstartssatsningen blev det också tydligt att det inte fanns något entydigt svar på vilken modell som var mest effektiv. För vissa av de nytillkomna medlemmarna visade det sig till exempel vara svårt att kombinera deras nya åtaganden inom Bokstart med deras ordinarie tjänster samtidigt som det var värdefullt för verksamheten att flera medarbetare har kunskaper om Bokstart som metod.

Lärdomar från projektet

Tidig plan för implementering

En lärdom från Bokstart i Västerås är att ha en plan för implementeringen redan innan eller inledningsvis i projektet för att det ska finnas möjlighet att testa implementeringen och dess effekter under projekttiden vilket kan ge tid och resurser för att göra nödvändiga förändringar. Genom att skapa en "road map" som har ett första förslag för implementering tidigt kan projektledaren och teamet planera och fördela resurser effektivt. Detta inkluderar att fastställa tidsramar för olika aktiviteter, identifiera nödvändiga resurser och hantera eventuella begränsningar eller utmaningar som kan uppstå längs vägen. Det hjälper till att skapa en enhetlig förståelse för projektets syfte, omfattning och mål, vilket underlättar kommunikationen och samordningen.

Våga förändra under resans gång

Mycket av arbetet med Bokstart som metod har kretsats kring att testa nya saker, till exempel genom att justera innehållet i påsarna som delas ut till vilka aktiviteter som ska erbjudas till målgruppen. Vid testandet av koncept behövs det finnas utrymme för ett kritiskt angreppssätt till det egna arbetet. Det handlar om att prioritera kvalitet och målgruppens behov genom att ta steg tillbaka när det behövs. Ytterligare en lärdom från satsningen är att inte vänta för länge med att ändra idéer och definitivt inte vara rädd för att testa nya saker. När det finns behov av flexibilitet och målgruppsanpassning är det kritiska angreppssättet ett verktyg för att nå eftersökt kvalitet och mål.

Det går inte att prata för mycket om Bokstart

Denna lärdom kommer från att det är svårt att nå alla, både internt och externt, som kan vara intresserade av satsningen och vilken skillnad som förförståelse kan göra för samarbeten och intresset hos målgruppen. Under första och andra året i satsningen hittade Västerås bokstartsgrupp vägar för att prata om Bokstart. Bland annat genom att spela in youtube-filmer (länk finns i referenser) och marknadsföra på BVC och informera till förskolorna. Bokstart Västerås uppmärksammades också i ett reportage i lokala nyheterna. Senare har arbetsgruppen blivit varse om att marknadsföring om Bokstart aldrig blir klar. Trots den inledande satsningen på att marknadsföra Bokstart så finns det fortfarande ett stort kontinuerligt behov av att nå ut, och mer specifikt att internt lyfta Bokstart, för att alla ska känna till satsningen och vara inkluderade.

Vad händer i fortsättningen?

Bokstartssatsningen inom Västerås har fått förnyade medel som kommunalt projekt och kommer arbeta vidare med konceptet hembesök. Ett riktat fokus mot de fyra stadsdelarna Bäckby, Pettersberg, Råby och Vallby görs via den centrala satsningen. Utöver den har även lokala initiativ dragit i gång där stadsdelsbiblioteken själva driver en bokstartssatsning med hembesök till utvalda områden. Pågående lokala satsningar är Skiljebo biblioteks satsning mot stadsdelen Bjurhovda och Biblioteksbusens satsning mot familjer på landsbygden.

Köping och Kolsva

Om kommunen och de lokala förutsättningarna

Köpings kommun har cirka 26 000 invånare. Där föds det cirka 300 barn per år. I Köpings kommun ingår även tätorten Kolsva. Kommunen har 18 kommunala förskolor och tre fristående förskolor. Det ligger 3 barnavårdscentraler i Köping och en i Kolsva. I Köping finns Köpings stadsbibliotek och biblioteksfilialen i Kolsva och en bokbuss. Medarbetarna på dessa bibliotek samarbetar på flera plan och har gjort det även inom Bokstartsprojektet.

I Köping och Kolsva har utgångspunkten varit att hembesök ska vara den mest prioriterade aktiviteten inom projektet. Merparten av de projektmedlen som har använts i Köping har finansierat möjligheten för personal att arbeta med Bokstart.

År 1 – 2021

Under år 1 påbörjade biblioteken i Köping arbetet med Bokstart. Nya kontakter inom barnhälsovården skapades, men arbetet gick långsammare på grund av pandemisituationen och personalbrist. I kommundelen Kolsva däremot hittade biblioteket och barnhälsovården snabbt sina former och påbörjade samordning av gemensamma hembesök.

År 2 – 2022

Kolsva

I Kolsva började bibliotekets bokstartare genomföra hembesök i samarbete med BVC när barnen är cirka 8 månader. Den lokala vårdcentralens upptagningsområde är så pass litet att det har varit möjligt att följa med till alla barn i rätt ålder. Därav har det inte behövts något specifikt prioriteringsområde. Under den första halvan av år 2 blev hembesöken inställda på grund av coronapandemin men de kunde återupptas igen under hösten. Kolsva biblioteks bokstartare planerade för uppstarten av *Pekboksklubben*.

Köping

Under år 2 började biblioteket i Köping att utveckla samarbetet djupare med att ge ut bokgåvor och information via BVC. Arbetet med att etablera kontakter med barnhälsovården gick till en början trögt. På biblioteket utformade bokstartarna en ny verksamhet, en småbarnsträff kallad *Pekboksklubben* på biblioteket. Där pratade biblioteksmedarbetare inspirerande kring läsning hemma och gav ut en gåvobok som lästes tillsammans varje gång. *Pekboksklubben* blev under året väldigt uppskattad och de familjer som besökte klubben kom verkligen i gång med läsning för det lilla barnet, både på biblioteket och hemma.

Under detta projektår påbörjade bokstartarna planering för ett samarbete med en annan vårdcentral inför projektets år 3 för att då kunna genomföra hembesök tillsammans med BHV-personalen vid 8-månadersbesöket. Denna vårdcentral valdes för att dess upptagningsområde finns i stadsdelar med socioekonomiska utmaningar och där sköterskorna möter många flerspråkiga familjer. Ett arbete genomfördes för att hitta lämpliga böcker på flera språk och silent books för att kunna erbjuda inspirerande böcker anpassade efter målgruppen inför projektår 3. Silent books är textlösa bilderböcker som kan användas för att träna språk och kommunikation på det språk som vårdnadshavaren talar. Bokstartarna informerar om vikten av att prata "sitt hjärtas språk", modersmålet, med det lilla barnet.

År 3 – 2023

Kolsva

Ett välfungerande samarbete med BVC i Kolsva har fortsatt under hela projekttiden. Under år 3 startades även *Pekboksklubben* på Kolsva bibliotek för att erbjuda små barn och vuxna i deras närhet en verksamhet som inspirerar till språkutveckling. Det är samma koncept som i Köping med läsning, sånger samt rim och ramsor.

Köping

I början av projektåret kunde biblioteket anställa ny personal som fick som huvuduppdrag att arbeta med Bokstart. I och med denna satsning utvecklades samarbetet med BHV mycket snabbare. Under detta år kunde Bokstart Köping tillgodose att alla inskrivna barn hos den största vårdcentralen gavs ett erbjudande om hembesök som de flesta familjer tackade ja till.

Bokstart Köping prioriterade hembesök för att skapa läslust. Parallellt med detta har medarbetarna fortsatt att utveckla den populära Pekboksklubben. Under året har bokstartare genomfört bokstunder på familjecentralerna och evenemang för att locka vuxna med små barn till biblioteket. Vid dessa biblioteksbesök finns möjlighet att visa upp bibliotekets verksamhet och locka till läsning tillsammans.

En rutin utarbetades under året för att be om språkpreferens på de medgivandebblanketter som föräldrarna fyller i på BVC. Det görs för att bokstartaren vid hembesöket ska kunna ta med inspirerande bokgåvor och tips på familjens språk.

Vad har fokus varit?

Fokus för Bokstart i Köping och Kolsva har legat på att få till ett stabilt samarbete mellan BVC och biblioteken och att genom det erbjuda och genomföra hembesök till de små barnen. Även samarbetet med familjecentralen har vart viktigt för att nå ut till många familjer.

Ullvi-Tunas BVC har varit projektets största samarbetspartner. Det är en vårdcentral med ett brett upptagningsområde. Bokstart Köping får där kontakt med vårdnadshavarna för att boka in hembesök. Familjecentralen är också en viktig mötesplats där bokstartarna träffar vuxna med små barn.

En väldigt viktig satsning i projektet har varit att bygga upp och genomföra Pekboksklubben på kommunens bibliotek.

Lärdomar från projektet

Det är ett kontinuerligt arbete att få tag på vårdnadshavare och att få alla medarbetare inom BHV att ge ut information om Bokstart. Det är viktigt att ständigt fortsätta hålla kontakten med alla parter i samarbetet

och att fortsätta marknadsföra Bokstart för det arbetet blir aldrig klart. Det krävs ständiga påminnelser kring Bokstart. Samtidigt finns det en sådan kraft i detta arbete och det är väldigt positivt att så många familjer tackar ja till hembesök och att Pekboksklubben är så populär. Andra småbarnsaktiviteter som biblioteket genomfört i samband med de inspirerande informationstillfällena har också varit välbesökta och många föräldrar går hem med böcker att läsa tillsammans. Det visar vilket starkt intresse och föräldraengagemang som det finns för detta att bygga vidare på. I arbetet med projektet har en bra metod varit att föra loggbok och dokumentera mycket av det som har genomförts.

Möjligheten att delta på kommunala nätverksträffar där frågor kring vikten av språkutveckling kan lyftas och där det går att resonera tillsammans med de professioner som finns runt små barn för att förankra se att alla arbetar gemensamt mot samma mål har varit en stor fördel. I nätverket går det att sprida kunskap, erfarenhet och utveckla arbetet kring Bokstart. Inom bokstartsarbetet finns ett tätt samarbete med kollegorna på biblioteket men det skulle kunna gå att informera hela personalgruppen mer om bokstartsverksamheten.

Vad händer i fortsättningen?

Bokstart i Köping har presenterats i både Kultur- och fritidsförvaltningen samt i Kultur- och Fritidsnämnden vid ett flertal tillfällen under projektåren och där finns ett starkt stöd för projektet. Bokstart Köping har nu sökt medel från Kulturrådet för att fortsätta att arbeta med Bokstart i ett kommunalt projekt under kommande år.

Vissa delar av verksamheten som utvecklades under Bokstart Västmanland projektåren såsom *Pekboksklubben* och fler familjeaktiviteter på biblioteket som till exempel babymålning finns nu integrerat i ordinarie verksamhet. Det krävs fortfarande mer resurser för att utveckla Bokstart, enligt kommunens intention, fullt ut i verksamheten och den fortsatta utvecklingen möjliggörs nu genom det kommunala projektet.

Planen framåt är att utveckla samarbetet med de andra två barnvårdscentralerna i kommunen under 2024 och 2025 för att erbjuda alla familjer i kommunen samma möjlighet.

Sala

Om kommunen och de lokala förutsättningarna

Sala är en till ytan stor kommun med cirka 23 000 invånare. Där föds det cirka 300 barn per år. I Sala kommun finns 14 kommunala förskolor, varav sju i tätorten och sju på landsbygden. I tätorten finns även fem fristående förskolor och en fristående förskola som ligger på landsbygden. I kommunen finns två barnavårdscentraler. Bibliotekets verksamhet finns på stadsbibliotek och vid filialerna (med meröppet och bemanning viss tid en dag i veckan), i Ransta och Västerfärnebo samt genom bokbussen. Det har främst varit två medarbetare med fokus på barnbiblioteksverksamhet som har kunnat arbeta med Bokstart i Sala. De medel biblioteket har fått har varit nödvändiga för att sätta in vikarier för att frigöra tid för att ge medarbetarna möjlighet att arbeta med projektet.

År 1 – 2021

Under första året startade Bokstart i Sala upp med ett samarbete med två förskolor, där flerspråkiga barn är i klar majoritet. Under året genomfördes föreläsning och workshop med samtliga pedagoger på båda förskolorna. På den ena förskolan provade bibliotekets bokstartare att närvara vid samtliga inskolningssamtal med nya föräldrar som skolade in sitt barn på förskolan. Det gav en stor möjlighet att samtala om språkutveckling och läsning med föräldrarna. På dessa förskolor ordnades lässtunder med barnen. Dessa fungerade både för att ge personalen tips, idéer och energi och för att möta förskolans barn. I samarbete med förskolorna bemannade bokstartarna också under vissa dagar ett kapprumsbibliotek och en "infopunkt", båda utomhus, i anslutning till förskolan. Det blev utomhus eftersom det var coronapandemi under året och regler om att inte ses för många i samma rum inomhus. Under året startade Bokstart i Sala även upp ett samarbete med barnhälsovårdssjuksköterskorna. Där testades att träffa småbarnsföräldrar i väntrummet på vårdcentralen under en heldag. Även en utveckling av ett väntrumsbibliotek påbörjades under året.

År 2 – 2022

Under projektår 2 utvecklades samarbetet ytterligare med förskolorna. Bokstartarna träffade både föräldrar, barn i 1–3-årsåldern och personalen. Bokstartare medverkade i inskolningssamtal på förskolan och i samband med det delades en bokgåva och bokstartsmaterial ut. Föräldrarna blev även inbjudna till biblioteket och i samtalet handlade det mycket om att inspirera de vuxna att läsa tillsammans med sina barn. Under året var bokstartare med på tre personalträffar på olika förskolor och berättade om läsning, hur barn och familjer kan uppmuntras till läsning samt gav tips på hur läsningen kan bli en tydligare del av barnens vardag. I samband med förskolebesöken har det arrangerats eftermiddagar med bokutlåning samt tid till information.

Samverkan med barnhälsovården fortsatte med att bokstartare mötte barn under ett år och deras föräldrar i vårdcentralens lokaler. Bokstartare har varit i väntrummet på BVC under två dagar och pratat med föräldrar, delat ut material och bokgåvor. Både BVC och förskolan har även bokstartsmaterial att dela ut tillgängligt i sina lokaler.

Bokstart Sala har valt att genomföra arbetet genom att satsa på kontakt via BVC och förskola. På BVC har personalen bjudit in extra många föräldrar i målgruppen de dagar Bokstartarna fanns i lokalen. På förskolan har projektet arbetat på två fronter, dels med att träffa föräldrarna direkt, dels genom att ge personalen mer inspiration för att arbeta ännu mer med läsning och uppmuntra till läsning i familjerna. På dessa samsamarbetsförskolor har en majoritet av barnen svenska som andraspråk.

”Under första året startade Bokstart i Sala upp med ett samarbete med två förskolor, där flerspråkiga barn är i klar majoritet.”

År 3 – 2023

Under året fortsatte arbetet med att etablera strukturer för samarbetet med förskolan och BVC. Därutöver startades det även upp en verksamhet på biblioteket för föräldralediga. På förskolan arbetade bokstartarna under våren med att lämna över arbetet med inskolningssamtal om läsning till förskolepersonalen för att få det långsiktigt och hållbart och för att ge förskolans personal en naturlig ingång till att prata om läsning med familjerna. På BVC fortsatte Bokstart Sala att genomföra besök i väntrummet under ett antal tillfällen.

”I Bokstart Sala har det handlat mycket om att sänka trösklarna för de vuxna, så att de vågar läsa med sitt barn på sitt sätt.”

Under året utökades antalet besök så att det nu finns ett etablerat samarbete med de båda BVC-mottagningarna i Sala. Under hösten genomfördes tre tillfällen med babysång och boktips för föräldralediga och deras småbarn på biblioteket. Dessa var välbesökta och uppskattade. Det märks att det finns ett stort behov för föräldrar att mötas på biblioteket eftersom det inte finns någon öppen förskola i Sala.

Under Bokstartsprojektåren har bokstartarna bland annat valt att arbeta med en förskola som har många flerspråkiga familjer. I kontakten med familjerna har bokstartarna varit mycket tydliga med att flerspråkighet är en tillgång. På BVC träffar bokstartarna olika typer av familjer och har där arbetat med inspiration för att ”sänka trösklarna för läsning”. Inom Bokstart Sala finns en medvetenhet om att skapa verksamhet med så låga trösklar som möjligt för att få deltagande från alla familjer med små barn i Salas kommun.

I projektet Bokstart har det funnits med en medvetenhet kring att välja litteratur med olika karaktärer och

miljöer så att barn med olika bakgrunder och förutsättningar kan känna sig inkluderade. I samtal med familjerna pratade bokstartarna om att det går lika bra att prata om bilder som att läsa bokens text. I dialogen med förskolans personal och familjerna samtalande bokstartarna också om vikten av att minska yttre stimuli vid läsning och att poängterat att barn läser på olika sätt och att en del deltar även om de inte sitter stilla.

Lärdomar

I Bokstart Sala har det handlat mycket om att sänka trösklarna för de vuxna, så att de vågar läsa med sitt barn på sitt sätt. Bokstartarna undersöker alltid vilket språk informationen bäst går fram på. En viktig del i arbetet har varit att uppmuntra flerspråkiga familjer att läsa på det språk de känner sig bekvämast med och bokstartarna berättar om att flerspråkighet är en rikedom. För föräldrar som är ovana läsare (kan vara på grund av egna läs- och skrivsvårigheter osv.) poängterar Salas bokstartare att det går bra att läsa böcker på olika sätt.

Aktörerna som har samarbetat under Bokstartstiden är BVC (de två som finns i Sala) och förskolan. Samverkan har skett framför allt genom besök på BVC och förskola och via samtal med familjer. Dessa familjer återkommer sedan i stor utsträckning med besök på biblioteket. Besöken från förskolan till biblioteket har också ökat under projekttiden. Samarbetet mellan aktörerna har fungerat väl, men det har ibland varit svårt att få till tider som passar alla inblandade samarbetspartner.

Bokstart Sala har deltagit i regionens träffar för medarbetare inom Bokstart.

Framtiden

Nu kommer Sala att fortsätta arbeta med Bokstart i det kommunala projektet ”Låt små barn läsa!” Sala stadsbibliotek kommer att fortsätta utveckla befintliga arbetssätt och komplettera med fler aktiviteter på biblioteket för föräldrar och barn i målgruppen.

Hallstahammar

Om kommunen och de lokala förutsättningarna

Hallstahammars kommun har cirka 16 700 invånare. I kommunen föds cirka 150 barn per år. Runt om i kommunens tre tätorter, Hallstahammar, Kolbäck och Strömsholm finns det nio förskolor i kommunal regi och två fristående förskolor. Det finns en barnavårdscentral. I kommunen finns ett huvudbibliotek och en biblioteksfilial i Kolbäck. Det är en liten kommun med få medarbetare på biblioteket. Det finns en barnbibliotekarie och en biblioteksassistent som har särskilt fokus på att arbeta med att möta barn och unga. Arbetet med projektet har fungerat som en del av det ordinarie arbetet. Under projekttiden har en barnbibliotekarie arbetat med Bokstart som en av alla övriga arbetsuppgifter som ingår i uppdraget.

År 1 – 2021

Bokstart Hallstahammar började det första projektåret med kartläggning och inventering av vilka kontakter och professioner som kunde vara lämpliga att samarbeta med kring små barns språkutveckling i kommunen. Barnhälsovården blev projektets första samarbetspartner eftersom de var viktiga för att tillhandahålla kontaktuppgifter till vårdnadshavarna. BVC:s personal var väldigt intresserade av samarbetet och ett beslut togs att använda samma blankett och metod som Bokstart Västerås hade utvecklat där blanketten delas ut och fylls i vid 4 månaders besöket på BVC. Efter sommaren 2021 startade samarbetet genom att blanketten samt informationsmaterial kring Bokstart lämnades till personalen på BVC. Det var en viss tröghet i uppstarten, men i slutet av året började samtyckesblanketter, för att Bokstart Hallstahammar skulle kunna börja kontakta familjerna, komma in till biblioteket.

Under en del av första projektåret kunde Bokstart Hallstahammar lösgöra tid för barnbibliotekarien och en biblioteksassistent att arbeta med Bokstart cirka 3 timmar/vecka, genom att ta in en vikarie. Denna tid användes till att läsa in material och texter kring forskning om små barns språkutveckling och lägga upp en

plan för hur hembesöken skulle gå till. Bokstartarna skapade ett lokalt informationsmaterial som tillsammans med redan befintligt bokstartsmaterial lades med i bokstartskassen. Allt dokumenterades väldigt tydligt så att det skulle vara lätt för ny personal att sätta sig in i projektet och enkelt komma i gång med arbetet. Första året skedde även arbete med att nå ut med information till allmänheten kring Bokstart i bibliotekets olika kommunikationskanaler. Innan årets slut inleddes dessutom ett samarbete med förskolorna tillsammans med kommunens språkpedagog.

År 2 – 2022

I mars genomfördes den första träffen med bebis och vårdnadshavare. Träffen skedde på biblioteket och där och då blev bokstartarna tvungna att tänka om gällande hembesöken. På grund av tidsbrist och coronapandemi fanns det inte möjlighet att åka i väg två medarbetare på hembesök. Arbetssättet fick anpassas till att genomföra träffar på biblioteket i stället där det var möjligt att vara en medarbetare per tillfälle. Redan i slutet av år 2 var det tydligt att det inte var möjligt att genomföra hembesök, på grund av tidsåtgången och därefter fick personalen på BVC fråga vårdnadshavarna om de ville ses på biblioteket eller få hembesök. Alla de tillfrågade familjerna svarade biblioteket och därför fortsatte projektet att arbeta vidare på den linjen.

Ganska snart upptäckte bokstartarna att det fanns stora fördelar med att ses på biblioteket. Nu kunde småbarnshörnan visas upp för vårdnadshavare som aldrig tidigare besökt biblioteket (eller som inte besökt platsen på många år). Det var även lätt att ordna bibliotekskort för dem som så önskade och inte redan hade det. Det blev också snabbt tydligt att flera av de vårdnadshavare som besökte biblioteket vid dessa träffar snart kom tillbaka igen.

En följd av detta blev att bokstartarna nu fick begränsa tiden till en träff/bebis och vårdnadshavare i stället för två som var tänkt från början. Fokus fick ligga på att träffa så många föräldrar och barn som möjligt, i alla fall en gång, när barnen är från cirka 6–9 månader.

Vid bokstartsträffen delades en tygkasse ut med bokstartsmaterial, 3 pekböcker och en liten nallebjörn. Böckerna som ingick i kassen var *Muu, säger kon*, *Tittut huset* (eller annan del i bokserien) och en pekbok med lite mera text. I kassen finns även en folder om biblioteken i Hallstahammars kommun, boktips och lite ytterligare kortfattad information om små barns språkutveckling och vikten av högläsning.

En rutin finns för att erbjuda tolk till de familjer som behöver det. Om familjen har fler språk än svenska så får de en extra bok på det språket vid träffen. Det är en stor fördel och mycket uppskattat att bokstartsmaterialet finns på flera språk och det används mycket inom Bokstart Hallstahammar.

I dessa mötet har det blivit tydligt att vårdnadshavarna särskilt tagit till sig just detta med att man kan börja läsa med sin bebis från start, att det inte gör något att de tuggar på böckerna, att det är så de små barnen läser. På träffarna skapas det bra samtal kring flerspråkighet och att det bara är positivt att läsa böcker

”På träffarna skapas det bra samtal kring flerspråkighet och att det bara är positivt att läsa böcker på alla språk man pratar i hemmet”

på alla språk man pratar i hemmet. Många som bokstartarna träffar har redan börjat läsa för sina barn och tycker att böcker är viktigt. Det har varit bra att träffa även dessa familjer då de fått en bekräftelse på att de gör någonting riktigt bra och viktigt.

Under år 2 köptes vägghyllor in till bibliotekets barnavdelning så att det där gick att skylta med bokstartsmaterial och böcker. Det är ett ständigt pågående projekt att informera om Bokstart till kommunens invånare.

Sagolådor gjordes i ordning i samarbete med kommunens språkpedagog på förskolorna och de används flitigt. De innehåller en bok, rekvisita samt TAKK, tecken som stöd.

Med hjälp av Kulturrådets inköpsstöd köpte biblioteket in boken *Kom nu, Sickan* som under året började delas ut till alla barn vid 18-månaders besöket på BVC tillsammans med en lästipsfolder. Boken finns också på kommunens samtliga förskolor tillsammans med de andra böckerna som delas ut i Bokstartskassen.

Barnbibliotekarien som har drivit arbetet med Bokstart Hallstahammar gick på föräldraledighet i maj och biblioteksassistenten var tjänstledig under hösten. Då var det en fördel att en stor del av förankringsarbetet skett under år 1 eftersom del blev annan personal som fick ta över arbetet under andra halvan av år 2 samt början av år 3.

År 3 – 2023

År 3 innebar ganska drastiska nedskärningar i personalstyrkan på biblioteket men tack vare bokstartsprojektmedel kunde vi behålla och utöka en tillfällig vikaries tjänst. Hon kunde således hjälpa barnbibliotekarien med bokstartsträffarna. Bokstartslappar ifyllda på BVC fortsatte komma in kontinuerligt under hela året.

Detta år fick biblioteket i gång ytterligare ett samarbete inom projektet. På Öppna förskolan i Hallstahammar placerades det ut bokstartsaffischer samt informationsmaterial om Bokstart för att finnas tillgängligt för alla besökarna. På öppna förskolan färdigställdes ett antal sagopåsar med fem småbarnsböcker i varje som besökarna kan låna och lämna tillbaka där.

Biblioteket och förskolorna gjorde under året en nysatsning på de sagopåsar som finns ute på förskolorna för utlån. Innehållet i sagopåsarna uppdaterades och förskolorna har försökt att marknadsföra dem mer under året. En del förskolor efterfrågade bokstartsmaterial som de kunde ha tillgängligt vid föräldramöten.

”Under projekttiden har biblioteket fått i gång ett mycket välfungerande samarbete med förskolorna som även det kommer att leva vidare”

Detta var ett bra sätt att nå ut till de vårdnadshavare som inte hade haft en bokstartsträff på biblioteket. Bokstart Hallstahammar når ännu inte ut till alla små barn i kommunen. Det är frivilligt om familjen vill bli kontaktade av Bokstart eller inte. Just detta är en av de största utmaningar att arbeta vidare med i Hallstahammar: När vi verkligen dem som behöver oss allra mest?

Vad händer nu i fortsättningen?

Arbetet med Bokstart har skrivits in i bibliotekets handlingsplan och kommer även ingå i den kommande reviderade läsfrämjandeplanen. Dessvärre är det så att personalstyrkan på biblioteket kommer att krympa ytterligare men det finns en tydlig viljeinriktning att prioritera och arbeta vidare med Bokstart för kommande år.

Under projekttiden har biblioteket fått i gång ett mycket välfungerande samarbete med förskolorna som även det kommer att leva vidare. Biblioteket erbjuder 4D-läsning (dramatiserade sagostunder) för förskolegrupper och erbjuder sagostunder där en pensionär läser för barnen. Detta har varit väldigt uppskattat!

Det har varit fantastiskt roligt att få arbeta med Bokstart och bibliotekets medarbetare har under arbetets gång lärt mycket nytt kring små barns språkutveckling, att genomföra möten med familjer och att bedriva samverkan.

Arboga

Om kommunen och de lokala förutsättningarna

Arboga kommun har cirka 14 000 invånare. Där föds det cirka 100 barn per år. I kommunen finns det 10 förskolor i kommunal regi och en fristående förskola. Det ligger två barnvårdscentraler i kommunen. Det finns ett bibliotek i Arboga. Under projekttiden har en barnbibliotekarie arbetat med Bokstart som en av alla övriga arbetsuppgifter som ingår i det uppdraget. En person, barnbibliotekarien, har jobbat aktivt med uppgifterna, och en extra anställd har täckt upp personalmässigt, framför allt i det yttre arbetet i biblioteket.

Från starten tog det lite tid innan Bokstartsarbetet började flyta på, vilket delvis hängde ihop med sviterna från pandemin. De första projektåren blev därför lite trevande i utveckling av arbetssätt och nya metoder för arbetet.

År 1 – 2021

Det första året blev nästan helt en planeringsfas för att komma i gång med bokstartsverksamheten. Här behövde biblioteket få tid till att hitta formerna och skapa rätt kontakter i kommunen. Biblioteksverksamheten var ansträngd under hela coronapandemin. Inom Bokstart Arboga prövades några hembesök under slutet av året.

År 2 – 2022

En del personalförändringar och ombyggnad av biblioteket gjorde det svårt att få in Bokstart i det ordinarie arbetet. Därtill var spridningen av RS-virus stor, vilket omöjliggjorde möten med de minsta.

Under året utvecklades ett fint samarbete med personal från Svenska kyrkan. Biblioteket deltog med Bokstart i deras babycafé ett par gånger under året. Det ledde på ett otvunget sätt till kontakt med många föräldrar med små barn, 0–3 år, och till fina möten och naturliga samtal om språk och böcker. Detta samarbete kommer definitivt att fortsätta. Bibliotekets regelbundna besök

med BVC:s föräldragrupper fortsatte likaså. BVC mottagningarna i Arboga försågs med böcker och skyltmaterial kring Bokstart och vikten av att läsa tillsammans. Några hembesök har genomförts.

År 3 – 2023

I samarbete med Svenska kyrkan arrangerades ett tillfälle med Sago-Yoga som följdes av regelbundna besök på Öppna förskolan. På biblioteket ordnades ett tiotal pekboksträffar. Dessa träffar har varit ett sätt att också få barnen och deras vuxna till biblioteket och uppmuntra till att upptäcka nya pekböcker och biblioteket som en plats att återkomma till. Bibliotekarien har tipsat om böcker och fika för alla åldrar har serverats.

”BVC mottagningarna i Arboga försågs med böcker och skyltmaterial kring Bokstart och vikten av att läsa tillsammans.”

Fokus för projektet

Tanken med bokstartsarbetet i Arboga har varit att möta så många som möjligt av kommunens småbarns-föräldrar med barn 0–3 år. Detta för att stötta dem i deras viktiga arbete att ge sina barn ett bra språk. Tanken var från början att mötena skulle ske genom hembesök, men framför allt svårighet med att få tiden att räcka till har fått biblioteket att finna nya former för detta arbete. Det fungerar bättre i Arboga med att erbjuda personliga möten på biblioteket eller på babycaféet. Samtal sker också i aktiviteten *Pekboks-klubben* på biblioteket.

Lärdomar

Att arbeta med metoden Bokstart tar tid. Det krävs en hel del förberedelser inför träffar med familjer och

tidsbokningen med föräldrar krånglar ofta på grund av barnens sjukdomar mm. Samtidigt har projektiden lärt bokstartarna att detta är en otroligt viktig grupp att fortsätta arbeta emot, och därför måste biblioteket fortsätta hitta vägar att få in bokstartsarbetet i den ordinarie verksamheten.

Vad händer nu?

Arboga bibliotek har från år 2024 sökt eget bokstartsbidrag som beviljats från Kulturrådet. Verksamheten kommer att fortsätta i ungefär samma spår under ett fjärde år. Nu med en ny bibliotekarie som ansvarig samtidigt som tidigare bokstartare finns med i bakgrunden och stöttar. Arbetet förstärks genom att den personalen mer kommer att arbeta med förskolorna och bland annat erbjuda sagostunder till barn och personal.

Barnhälsovården och Svenska kyrkan är de aktörer som samverkat med biblioteket i Bokstart Arboga. Som alltid ger enskilda möten och träffar mycket större tyngd vid genomförandet av ett uppdrag. Barnens språkutveckling förutsätter att så många vuxna som

möjligt bidrar med stöd och engagemang. Det som varit tydligt för projektet är att BHV verkligen har uppskattat Bokstart när det kom i gång. BHV-personalen uttryckte tydligt för bokstartaren, att de i sin vardag ser stora behov av att samspelet mellan vårdnadshavare och barn ska få ta större plats och högre status i vardagen. Därav framgick det hur viktigt Bokstart är och att verksamheterna fortsätter att samarbeta kring barnen under hela deras uppväxt.

Det finns en förhoppning om att utöka satsningen på Bokstart i Arboga inför 2025. Om ansökan om större bidrag beviljas av Kulturrådet är det en ambition att utveckla arbetet med att nå de små barnen och deras vårdnadshavare i ökad omfattning i framtiden.

”Det som varit tydligt för projektet är att BHV verkligen har uppskattat Bokstart när det kom i gång”

Fagersta

Om kommunen och de lokala förutsättningarna

Fagersta är en kommun med cirka 13 200 invånare. Där föds det cirka 100 barn per år. Fagersta har 10 förskolor och en särskild verksamhet, Nattugglan, för barnomsorg på obekvämt arbetstid. Det ligger två BVC i Fagersta. Bibliotekets personalgrupp är liten och den finns en barnbibliotekarie som har särskilt fokus på barn och unga. Ordinarie personal har arbetat med Bokstart inom sin tjänst som en av övriga arbetsuppgifter.

År 1 – 2021

Under projektets första år samarbetade två bibliotekarier med uppstarten av Bokstart. Projektet började med olika möten: träffar med kollegor från andra bibliotek och planeringsmöten med personal från BVC och med specialpedagoger inom förskola/skola. Det var viktigt att informera dem om Bokstart i Fagersta. Bokstartarna skapade en samtyckesblankett för att kunna dela information mellan BVC och biblioteket kring familjernas kontaktuppgifter. Biblioteket trodde inte att personalen skulle ha möjlighet att hinna med att träffa alla barn i målgruppen som finns i Fagersta och beslöt därför redan från början att fokusera på ett utvalt bostadsområde i kommunen. Sköterskorna på BVC delade ut blanketter till de vårdnadshavarna som bodde i det valda området när barnet kom till 4-månaders besöket. Pandemin påverkade dock möjligheterna att komma i gång. Det visade sig vara svårt att nå ut till familjer som bokstartarna kunde besöka. Att ses utomhus blev ett alternativ och några barnvagnspromenader med bokstartssamtal prövades under året. I andra hand genomfördes träffar på biblioteket. Ett mindre antal hembesök genomfördes under år 1.

År 2 – 2022

I början av året gjordes två kapprumsbibliotek i ordning på en förskola i det område som valts ut som fokus för bokstartsarbetet. På grund av pandemin kunde bokstartaren inte träffa några familjer alls under årets två första månader. I mars började arbetet på nytt med

Bokstart. Nu gjordes inte hembesök, utan mötet ägde rum på biblioteket istället. En del hembesök hos några familjer genomfördes från maj och framåt. Familjer som hade fått ett besök erbjöds även ett andra besök från Bokstart. Ett viktigt informationsarbete blev att besöka familjecentralen och informera om Bokstart Fagersta. I juni samordnades ett möte med BVC-personalen eftersom bokstartarna hade upplevt att det var svårt att nå ut till nya familjer som kunde besökas. I samråd med personalen inom barnhälsovården beslöts då att arbeta mot hela Fagersta, men att bara träffa förstagångsföräldrar. De bokstartspåsar som fanns placerade i kapprumsbiblioteken förnyades och utökade med bokpåsar på flera språk. Under hösten började arbetet mer koncentrerat för att träffa förstagångsföräldrar. Merparten av träffarna har varit på biblioteket. En aktivitet för familjerna när barnen är cirka två år har också varit en teaterföreställning på biblioteket.

Det blev tydligt att de tillfrågade föräldrarna föredrog att komma till biblioteket så det blev det vanligaste arbetssättet inom projektet. Från och med år 2 prioriterade Bokstart i Fagersta att arbeta med familjer där föräldrarna är förstagångsföräldrar. Det har under året varit kontinuerlig kontakt med BVC-personal och med förskolepersonal på den förskola där kapprumsbiblioteket finns. Det har genomförts regelbundna möten med Fagerstas kommunala språknätverk, där förutom BVC-personalen även specialpedagoger inom förskolan och personal från öppen förskola och familjecentralen ingår.

År 3 – 2023

I kommunen har det under hela projekttiden funnits ett aktivt språknätverk som består av personal från biblioteket, BHV, öppna förskolan, familjecentralen samt förskolekonsulent och specialpedagog inom förskolan. Detta nätverk träffas en till två gånger per år. Intentionen med bokstartprojektet i Fagersta har varit att träffa barn och vuxna i deras närhet vid personliga möten för att etablera kontakt med biblioteket och betona vikten av tidig språkstimulans. Enligt planen ska Bokstart Fagersta träffa familjerna vid tre tillfällen

under åren när barnet är 0–3 år. Vid tredje tillfället inbjuds familjerna att se en teaterföreställning på biblioteket. Intresserade familjer bjöds även in till en träff med yogaberättande just under projektår 3.

Projektet har fortsatt att underhålla och utveckla ett kapprumsbibliotek på en förskola i kommunen. Där har bibliotekspersonal besökt förskolans personalmöte samt familjecentralen för att informera om Bokstart. En nyöppnad vårdcentral i kommunen har även knutits till Bokstart Fagersta.

Under dessa projektår har det skapats ett kontinuerligt samarbete med barnhälsovården och förskolan. Det genomförs årliga möten i kommunens lokala språk- nätverk och nätverket har dessutom många kontakt- tillfällen under åren. Vid dessa tillfällen har Bokstart- aren informerat om vad som händer i projektet och hämtat blanketter med information om vilka familjer som vill få besök av Bokstart. Samarbetet med BHV omfattar inte bara Bokstart, utan även gåvoböcker från Regionen och kommunen som delas ut till barn vid 8 månader och till 3-åringar. BHV ordinerar även språk- väskor till de barn som bedöms behöva mer språkträning och dessa kan vårdnadshavarna låna på biblioteket.

”Projektet har genom att välja att arbeta med förstagångsföräldrar nått en grupp som har stort behov av kunskap om språkstimulans.”

Bokstart Fagersta har fortsatt att utveckla en kontinuerlig kontakt med förskolorna i kommunen. De beställer boklådor, blir inbjudna på sagostunder och teater- och musikföreställningar. Bibliotekspersonalen byter med jämna mellanrum ut innehållet i bokpåsarna som finns i kapprumsbiblioteket på en förskola i ett område med stor andel flerspråkiga familjer. Projektet har genom att välja att arbeta med förstagångsföräldrar nått en grupp som har stort behov av kunskap om språkstimulans.

Lärdomar

De personliga mötena med familjerna har varit mycket givande. Det har varit både roligt och intressant att möta barn och föräldrar och i vissa fall har det varit dessa familjers första kontakt med biblioteket. En svårighet har varit att komma i kontakt med de familjer som Bokstart verkligen vill nå ut till. Stor personal- omsättning på BVC har försvårat arbetet och det har gjort att bibliotekspersonalen får informera om Bokstart om och om igen. Sköterskorna har haft svårt att komma ihåg att fråga vårdnadshavarna om de vill träffa en medarbetare från biblioteket vilket resulterade i att det periodvis, inte funnits några familjer att träffa. Under projektets första år försvårade coronapandemin arbetet påtagligt. Under en period erbjöds digitala möten, vilket inte mötte något intresse. Barnvagns- promenader funkade bättre.

”En svårighet har varit att komma i kontakt med de familjer som Bokstart verkligen vill nå ut till.”

En viktig källa till stöd och erfarenhetsutbyte under projekttiden har varit att få tid till att dela erfarenheter av Bokstart med övriga arbetskamrater på biblioteket och sätta arbetet med små barn och deras vuxna i fokus, för att kunna ge bästa möjliga bemötande till denna målgrupp. Vid de återkommande träffarna med det kommunala språknätverket delas också professionella erfarenheter med varandra. Även vid träffarna med kollegor från andra bibliotek runt om i regionen finns bra stöd för att utbyta idéer och tar del av varandras arbete med språkstimulans och läsfrämjande verksamhet. Det har varit ett stort stöd i Bokstartsarbetet.

Framtiden

Fagersta bibliotek har sökt bidrag, till kommunen, från Kulturrådet för att kunna fortsätta arbeta med Bokstart. Med det nya kommunala projektet är tanken att utöka arbetet och nå ut till alla barn i målgruppen som finns i kommunen. Målsättningen är att arbetet med Bokstart ska finnas med i den lokala biblioteksplanen och att kommunala medel ska anslås.

Surahammar

Om kommunen och de lokala förutsättningarna

Surahammars kommun har cirka 10 000 invånare. Där föds cirka 100 barn per år. I kommunen finns åtta kommunala förskolor och en fristående förskola. Där finns en barnvårdscentral. Surahammar har två små biblioteksfilialer i Ramnäs och Virsbo och ett huvudbibliotek i centrum. En person, barnbibliotekarien, har jobbat aktivt med bokstartsprojektet inom ordinarie tjänst.

År 1 – 2021

Arbetet påbörjades med att kartlägga och hitta formerna för hur Bokstart kunde anpassas till de kommunala förutsättningarna. Pandemisituationen och den tid som personalen hade möjlighet att lägga på arbetet gjorde det till en långsammare process. Det var till en början även svårt att hitta de rätta kontakterna för samarbeten.

År 2 – 2022

Projektet tog form och det genomfördes hembesök tillsammans med BVC när barnen var cirka 8 månader. Vid dessa tillfällen gavs information om språkutveckling och bokstartaren berättade om de positiva effekterna och värdet av att läsa tillsammans samt delade ut en bokgåva. På biblioteket genomfördes babymingel med teater för de familjer som fått hembesök under året. Under projektår 2 valdes att prioritera de allra yngsta barnen, upp till cirka 1 år. Under året etablerades god kontakt med förskolorna och i samverkan med förskolecheferna planerades att förskolan skulle involveras mer under år 3 genom att starta upp förskolebibliotek.

I samarbetet med BVC fick barnbibliotekarien information i förväg om det var så att familjen som skulle besökas talade fler språk. Vid besöket följde information och bokgåva på det aktuella språket. Någon gång användes tolk för att skapa bästa möjliga möte med familjen.

År 3 – 2023

Bokstartsverksamheten började forma sig mer tydligt i kommunen under projektår 3. Det var en fortsatt satsning på att genomföra hembesök i samarbete med BVC, och bibliotekets medarbetare har följt med på 8-månadersbesöket. Det visade sig dock vara svårt att hitta tider för att åka på hembesök tillsammans. Den nära samverkan mellan BVC och biblioteket har gett en positiv insikt om varandras verksamheter.

På grund av svårigheterna att avsätta tid för samordnade hembesök i samarbete med BVC så valdes att förändra inriktningen av Bokstart Surahammar under året och att i huvudsak rikta in projektet mot förskolorna i stället. I samverkan utvecklades förskolebibliotek på tio av kommunens förskoleavdelningar.

För hemmavarande barn (upp till cirka 18 månader) och deras vuxna finns verksamheten Babycafé. Varje Babycafé har innehållit en läs- och sångstund samt samtal om läsning och böcker.

Under året har de lite äldre barnen inom målgruppen, de som har fyllt 2 år, prioriterats i bibliotekets verksamhet. Dessa nås nästan samtliga genom förskolan och det är relativt enkelt för förskolan att komma med sina 2–3-åringarna till biblioteket för sagoskoj och pyssel.

Kommunens barnbibliotekarie deltar på ett möte per termin med språknätverket för förskolepedagogerna. Där finns ett forum för samarbeten, möjlighet att resonera kring vilka behov som finns, till exempel diskuterat utformningen av förskolebiblioteken. Detta samarbete har varit mycket givande och har gett en god inblick i förskolornas verksamhet.

Lärdomar och framtiden

Tiden räcker inte riktigt till för att fullt ut satsa på Bokstart i Surahammar, men samtidigt är alla aktörer i kommunen intresserade av att samverka och vill verkligen göra sitt bästa för att det ska fungera bra. Vissa delar av projektet, som Sagoskoj och förskolebiblioteken, har integrerats i ordinarie verksamhet. Efter projekttidens test med hembesök har biblioteket i nuläget gett upp tanken på det, på grund av att det helt enkelt är för tidskrävande.

Kungsör

Om kommunen och de lokala förutsättningarna

Kungsörs kommun har cirka 8 650 invånare. Där föds cirka 100 barn per år. Kungsör är en liten kommun i Västmanland. Kungsör är huvudorten i kommunen. Det finns ytterligare en tätort i Valskog och två kyrkbyar Torpa och Kungs Barkarö. I Kungsör finns åtta förskolor och en BVC-enhet. Närheten till Arboga och Köping gör att småbarnsföräldrar kan välja vilken BVC-enhet de vill tillhöra och en del väljer då ett BVC i dessa kommuner. På Kungsörs bibliotek består personalgruppen av fyra heltidsanställda och två deltidsanställda. Bokstart har varit en av andra arbetsuppgifter för barnbibliotekarien.

Redan från början bestämdes att fokus för Bokstart i Kungsör skulle ligga på aktiviteter på biblioteket. Fokus har varit att bjuda in småbarnsfamiljer till olika aktiviteter och därmed visa på att biblioteket kan vara en självklar plats för kultur, litteratur och information. Genom att "locka" till biblioteket med olika kultur-evenemang och bokgåvor finns möjligheten att uppmuntra till läsning. På så sätt knyts småbarnsfamiljer till biblioteket och trösklarna sänks för familjer som inte är vana att komma till biblioteket. Bokstart Kungsör har satsat på ett frivilligt och lustfyllt deltagande utan att vara uppfostrande. Biblioteket har en liten arbetsstyrka och det blev naturligt att det är barnbibliotekarien som

också fick arbeta med Bokstart. Eftersom barnbibliotekarien har många ansvarsområden, fanns inte möjligheten att arbeta med Bokstart på heltid. Sedan tidigare fanns ett uppbyggt samarbete med BVC och det blev enkelt att fortsätta och fördjupa det under projektåren. Samverkan med studieförbundet Studieförbundet visade sig vara en tillgång när det gällde att hitta en bra ledare för rim- och ramsor och den organisationen sponsrade även inköp av bokgåvor till småbarnsfamiljerna. Kommunens lokala författare Sarah Vegna har också anlitats i olika sammanhang genom åren och det blev naturligt att ha med henne i projektet.

År 1 – 2021

Bokstartsarbetet påbörjades med samarbete med BVC i Kungsör. BVC-personalen gav vid 6-månaderskontrollen ut ett presentkort med inbjudan till familjen att besöka biblioteket. Detta samarbete har fortsatt under hela projekttiden och fortsätter även nu efter avslutat projekt. Vid besöket får familjerna en personlig guidad tur av biblioteket. I samband med biblioteksbesöket visas bland annat medier och böcker på olika språk och böcker som fungerar bra för uttalsträning för barn. Informationen anpassas efter de besökande familjernas behov. Framför allt understryker biblioteks-personalen vikten av högläsning och uppmuntrar till

läsning i tidig ålder. Familjerna får en Bokstartskasse vid besöket. I kassen finns den information om småbarns språkutveckling och två pekböcker till barnet. Dessa gåvoböcker finansieras av biblioteket i samarbete med Studieförbundet. Genom samarbetet med Studieförbundet anlitas en ledare som vid tre tillfällen under år 1 hade rim- och ramsaktiviteter på lördagarna. Målgruppen för aktiviteterna var familjer med barn mellan 8 månader och 2 år. Extra personal anlitas för att tillsammans med barnbibliotekarien vid tre tillfällen under hösten visa "Knattebio" för familjer med barn mellan 1–3 år.

År 2 – 2022

Biblioteket fortsatte att dela ut Bokstartspåsar till småbarnsfamiljer som kom till biblioteket. Det har under året genomförts några dans-, teater-, och musikföreläsningar för målgruppen 0–3 år. I samarbete med Studieförbundet fortsatte biblioteket att anordna Rim- och ramsor-aktiviteter för familjer med barn upp till 3 år. Vid varje tillfälle delades det ut pekböcker och både vuxna och barn bjöds på fika.

På biblioteket genomfördes föräldrträffar som BVC-personalen bjöd in till. Det är alltid två BVC-sköterskor som närvarar vid dessa tillfällen och vid ett tillfälle var det även en person från socialtjänsten med. Barnbibliotekarien informerade om bibliotekets arbete, vilka medier som finns, ger boktips och informerar om vikten av samtal och högläsning för de små barnen. Träffarna avslutades med en gemensam fika. Föräldrarna har möjlighet att ställa frågor och också skaffa bibliotekskort ifall de saknar det. Barnen får bokgåvor. Biblioteket fortsatte med "Knattebio" för familjer med barn från 2 år och uppåt.

Ett samarbete påbörjades med två förskolor med småbarnsavdelningar med att skriva en Rim- och ramsbok. Pedagogerna valde tillsammans med barnen ut barnens favoritramsor. De hjälpte barnen att göra bilder till ramsorna i boken och dokumenterade hur de jobbade med dem ute på förskolorna. Författaren

Sarah Vegna anlitas för att inspirera både barnen och personalen. Sarah Vegna fick i uppdrag att sammanställa boken för att den sedan ska ges ut. Det firades med ett festligt boksläpp på biblioteket.

År 3 – 2023

Småbarnsföräldrarna fortsatte att komma till biblioteket för att hämta ut sina Bokstartskassar. Det är ett bra tillfälle att på ett lätt och nära sätt närma sig familjerna och prata om biblioteket, böcker och språkutveckling.

På gruppträffarna för småbarnsföräldrar visades och berättades om bibliotekets barnavdelning. Det förmedlades information om barnens språkutveckling, vikten av högläsning, boktips till både barnen och föräldrarna. Informationsblad om kommande barnaktiviteter och bokgåvor delades ut.

Lärdomar från projektet

Genom de föreläsningar, kompetensutveckling och den utbildning som Bokstartare i Västmanland har fått under projekttiden har Kungsörs barnbibliotekarie fått ökade förståelse kring små barns språkutveckling.

Erfarenhetsutbytet med andra Bokstartare i både länet och andra delar av landet har gett nya idéer till aktiviteter som medarbetarna nu vill testa i Kungsör. Bokstartprojektet har gett ett starkt incitament för att synliggöra de yngsta barnen och deras behov av språkutveckling, barnlitteratur och olika kulturaktiviteter.

Efter projektets slut kommer biblioteket att fortsätta att ha målgruppen i fokus. Verksamheten fortsätter att satsa på rim och ramsor och olika barnföreläsningar riktade till målgruppen.

En plan finns för att utveckla samarbeten med förskolorna, BVC och föräldrarna. I samverkan är bibliotekets medarbetare lyhörda för BVC-personalens och förskolelärares idéer till förbättring och utveckling av arbetssätt kring litteraturen och språkutvecklingen.

Norberg

Om kommunen och de lokala förutsättningarna

Norbergs kommun har 5 500 invånare. I kommunen föds cirka 50 barn per år. I Norbergs kommun finns det fyra kommunala förskolor. Det finns en BVC. Det finns ett bibliotek som har fyra medarbetare som tillsammans arbetar för att bemanna öppettiderna och samtidigt arbeta med läsfrämjande verksamhet och nå ut till alla barn i kommunen.

År 1 – 2021

Bokstartsarbetet inleddes genom att kontakter med BVC och Familjecentralen etablerades och bibliotekets medarbetare utvecklade samarbetet med förskolorna i kommunen.

På grund av pandemin fick biblioteket dock ställa om planerna och tänka nytt då fysiska möten inte var möjliga. Då föddes idén med "Pia i Stora skogen", som är ett antal filmer för små barn, med ramsor, sånger och rörelser som finns tillgängliga på bibliotekets Youtube-kanal (länk i Referenser). Dessa filmer kunde barnen ta del av och aktivt delta med sånger och rörelser från sina hem.

År 2 – 2022

Tidigt under våren 2022 slutade en medarbetare på biblioteket som varit med och utvecklat planeringen för Bokstart i Norberg samtidigt som det fortfarande rådde många restriktioner med anledning av coronapandemin. Norbergs bokstartsprojekt låg därmed vilande under en tid detta projektår. Till hösten tillträdde en ny medarbetare som kunde göra en omstart med Bokstart i Norberg. Kontakten med BVC och Familjecentralen återupptogs, och en ny strategi tog form. Det blev tydligt att verksamheten måste försöka integrera Bokstart med det ordinarie arbetet och låta både nya och gamla projekt arbeta sida vid sida.

Bokstartsinformationen delades ut till de yngsta barnen och deras familjer med hjälp av BVC:s hembesök. Tillsammans med gåvoboken *Knacka på!* (som ges till

alla barn som föds i Västmanland genom regionens satsning, Språkfrö Västmanland) fick familjerna en bokstartspåse med information och en inbjudan till personliga Bokstartsträffar. Vid dessa träffar sker samtal om läsandets betydelse för de minsta barnen. I detta personliga möte får vårdnadshavarna en introduktion till biblioteket och erbjuds möjlighet att få ett bibliotekskort. Under denna träff delades även boken *Småspråkarna* ut som en gåva till familjen för inspiration och uppmuntran till att läsa, rimma och ramsa med sina barn.

2-års boken finns som en annan satsning i Norberg. Det innebär att alla 2-åringar får en gåvobok från biblioteket. Nu integrerades satsningen med Bokstart och boken *Ut och gå* av Anna-Clara Tidholm, valdes ut i samråd med förskolans pedagoger. Förskoleavdelningarna började arbeta självständigt kring boken och det följdes sedan upp med en läsfrämjande interaktiv workshop med rekvisita i samband med ett bokstartsbesök av *Pärulan*, barnens rullande bibliotek, under våren.

Pärulan som kom på plats i Norberg under sommaren 2022 är en husvagn, ett rullande bibliotek, fylld med

läsfrämjande verksamhet som kan besöka barn i deras egna hemmakvarter. Pärlan är anpassningsbar för att möta barn i olika åldrar. Där genomfördes program för de minsta så som sagostunder, boktips och evenemang som till exempel föreställningen "Pia i stora skogen".

Föreställningen "Babysalong" med dockteatern Tittut, genomfördes också under 2022 års Bokstart i Norberg.

År 3 – 2023

Under år 3 började verksamheten hitta sin form, biblioteket har fortsatt på den inslagna vägen och utvecklat och förbättrat verksamheten. Barnhälsovården lägger grunden för relationen med de nyfödda barnen och deras familjer med inplanerade hembesök, de fortsätter att dela ut information och bjuder in till vidare bokstartssamtal på biblioteket.

Familjecentralen, följer upp med öppna förskole- och babyverksamhet där barnen och vårdnadshavarna

"Slutligen knyter bibliotekets verksamhet an med bokstartsträffar och besök av Pärlan, barnens rullande bibliotek i barnens närmiljö."

träffas varje vecka för olika aktiviteter, så som läsning, rim, sångstunder och babymassage.

Slutligen knyter bibliotekets verksamhet an med bokstartsträffar och besök av *Pärlan*, barnens rullande bibliotek i barnens närmiljö. Med *Pärlan* kan bibliotekets medarbetare besöka kommunens förskolor, göra besök i bostadsområden, parker och vid bad och lekplatser. *Pärlan* spelar en viktig roll för Bokstart i Norberg. Här genomförs verksamhet kring att läsa, sjunga, måla och dansa tillsammans. Bokprat och temaarbeten varvas med information om läsandets betydelse för de allra minsta.

Det mobila biblioteket har utvecklats kontinuerligt och innehållet förnyas ständigt. Under projektåret har verksamheten köpt in böcker och pedagogiskt material och genomfört förbättringar på vagnens funktioner.

2023 års 2-årsbok var *Hej till alla djuren* av Julia Wiberg och Hanna Granlund. Boken delades ut och kommer under våren 2024 att följas upp med en workshop ute i naturen, i närheten av kommunens förskolor.

Under året har Bokstart erbjudit teaterföreställningen Ludde med Teater Pero för kommunens 2–3 åringar och "Pia i stora skogen"s sångprogram samt Sagoyoga för de mindre barnen.

Bokstartsarbetets organisering

I Norberg finns ett litet folkbibliotek med höga ambitioner trots att verksamheten har begränsade medel och därför är det viktigt att samarbeta och hitta lösningar som fungerar över projektgränserna. Bokstart har genomförts av bibliotekets personal med hjälp av gästande pedagoger, och har vävts samman med verksamheten på Familjecentralen och BVC. Vikarier har satts in för att frigöra personal från ordinarie sysslor för att kunna genomföra Bokstart.

Pärlan är ett utmärkt exempel på en satsning som kan användas i många sammanhang, som bas för Bokstart, men även till bibliotekets övriga barn och ungdomsverksamhet.

Genom att alla bibliotekets projekt krokas arm och stöder varandra så är det möjligt att genomföra verksamhet med små medel och en liten personalgrupp. En medarbetare på biblioteket har haft huvudansvaret för upplägg och planering av Bokstart, och vid de olika evenemangen så som *Pärlans* besök har ytterligare medarbetare deltagit. Familjecentralen har två medarbetare och barnhälsovården har 1–2 sköterskor som kan delta i samarbetet. Alla dessa personer har arbetat med Bokstart parallellt med alla övriga ordinarie arbetsuppgifter.

Vad har fokus varit?

Det huvudsakliga fokuset i Bokstart Norberg har varit läsfrämjande arbete, att med kreativitet och skapande väcka barnens och vårdnadshavarnas lust till läsning och öka förståelse för dess betydelse för de allra yngsta.

Integration, tillgänglighet och jämställdhet har varit grundstenen i verksamheten. Ett tydligt aktivt arbete

för att ha en mångfald i verksamheten och för att sätta genusperspektivet i fokus. Tid har lagts på att besöka de områden i Norberg som ligger långt ifrån biblioteket och som tidigare haft egna biblioteksfilialer. På så sätt har tillgängligheten ökat och Bokstart har kunnat nå de barn som har svårt att besöka biblioteket. Kommunens socioekonomiskt utsatta områden med hög andel familjer från andra länder har också haft en högre prioritet.

Bokstart Norberg vill att *PärLAN* skall vara en trygg plats som välkomnar alla enligt devisen: "Med rätt förutsättningar, kan det minsta sandkorn bli en PÄRLA".

Lärdomar från projektet

I Bokstart Norberg finns lärdomar kring att det tar tid att arbeta fram en fungerande form som blir hållbar med de resurser som kommunen har. Projektperioden har varit en möjlighet för att testa nya vägar och hitta sätt att lägga tid på aktiviteter som är genomförbara inom ramen för bibliotekets ordinarie verksamhet.

Att kroka arm och låta verksamheterna på biblioteket, Familjecentralen och BVC bli en integrerad del av bokstartsarbetet har blivit vägen framåt för Norberg. Ett sådant samarbete är den enda möjligheten för en liten kommun för att då med små medel och en liten

personalgrupp kunna driva ett framgångsrikt Bokstartsarbete. Bokstart fyller ett stort behov och bibliotekets medarbetare känner sig uppskattade överallt vid besök runt om i kommunen.

Projektstödet från Regionen, samarbetet, möjligheten till erfarenhetsutbyte och inspirationsföreläsningarna har stärkt Norbergs bokstartsarbete. De regelbundna nätverksträffarna, fortbildningen och studiebesöken har varit mycket viktiga för personalens utveckling.

Vad händer i fortsättningen

Norbergs bibliotek har beviljats ett nytt treårigt utvecklingsstöd för "Bokstart PärLAN" från Kulturrådet för åren 2024–2026. Det innebär att Bokstart i Norbergs egen form, till stor glädje, kommer att finnas kvar och utvecklas under de kommande åren. Planen är att med de erfarenheter som erhållits under dessa projektår nu fortsätta med Bokstart och där kommer *PärLAN*, barnens rullande bibliotek, fortsätta att dyka upp och jobba med läsfrämjande insatser för Norbergs barn. Den senaste utlåningsstatistiken visar att utlåningen av barn- och ungdomslitteratur i Norberg nu har ökat med cirka 48 procent sedan *PärLAN* har införts i verksamheten.

Skinnskatteberg

Om kommunen och de lokala förutsättningarna

Skinnskattebergs kommun har 4 350 invånare. Där föds cirka 40 barn per år. Kommunen har fem förskolor och ett bibliotek. Det finns en barnvårdscentral i Skinnskatteberg. Skinnskattebergs bibliotek har under Bokstartsatsningen skapat ett nätverk för att främja små barns språkutveckling och stödja familjer i kommunen. Nätverket består av personal från kommunal och regional verksamhet samt Svenska kyrkan. Nätverket har fungerat som arbetsgrupp för att planera arbetet med Bokstart och samordnaren har funnits på biblioteket.

En överenskommelse för Bokstart i Skinnskatteberg har även tagits fram mellan fyra parter; Den kommunala sektorn Kultur- och fritid, Skinnskattebergs bibliotek, Den kommunala sektorn Barn- och utbildning, Skinnskattebergs förskolor och familjecentralen Stacken, den regionala biblioteksverksamhet Kulturutveckling samt Barnhälsovården i Skinnskatteberg. Överenskommelsen finns bifogad till rapporten som bilaga 2.

På biblioteket arbetar samordnaren för Bokstart i Skinnskatteberg med 20 procent arbetstid som del i sin tjänst. Bibliotekspersonal har även arbetat med uppsökande Bokstartmöten och bibliotekets "Babybabbel". I övrigt har projektmedel använts för vikarier.

Under projekttiden har bibliotekets samverkan med BVC och med familjecentralen Stacken, vuxit och utvecklats med tiden. Det samarbetet har varit av stor betydelse för projektets framgång. Fokus under de tre åren har varit att stärka samverkan mellan yrkesgrupper i kommunen som arbetar med små barns språkutveckling samt att nå fler barn och familjer.

År 1 – 2021

Bokstartarbetet påbörjades med att skapa ett nätverk, *Förespråkarna*, med olika yrkesgrupper som arbetar med små barns språkutveckling i kommunen. I nätverket ingår personal från bibliotek, förskola, BVC, familjecentralen Stacken och Svenska kyrkan.

Tillsammans arbetade nätverket fram en idé om boktorn, som placerades ut på tio platser i kommunen med böcker som vänder sig till barn 0–3 år, litteratur om språkutveckling och rim och ramsor som vänder sig till den vuxne samt broschyrer och information från Bokstart. För boktornen finns läsombud som har kontakt med samordnaren för Bokstart.

Under nätverkets träffar har alla deltagare delgivit varandra om olika arbetssätt, situationer och hur dessa yrkesgrupper möter och samtalar med små barn och familjer samt vilka utmaningar som finns. Detta var väldigt stödande särskilt under coronapandemin.

”Biblioteket började sina uppsökande bokstartmöten i samverkan med öppen förskola och BVC, där två personal från biblioteket mötte familjer med 6 månaders barn.”

Tillsammans genomförde nätverket en gemensam digital föreläsning om språkutveckling. Biblioteket började sina uppsökande bokstartmöten i samverkan med öppen förskola och BVC, där två personal från biblioteket mötte familjer med 6-månaders barn. Vid mötet fick familjen en gåvobokspåse med material och information om språkutveckling samt information om olika verksamheter och aktiviteter som finns som kan stärka språkutveckling och kan fungera familjestödande. Familjen får även syskonböcker. I materialet erbjuds också material med tecken som stöd vid behov.

År 2 – 2022

Nätverket Förespråkarna fortsatte att ha regelbundna träffar. Bokstartsverksamheten och de bokstartmöten som genomfördes i samarbete med BVC och förskola fortsattes att utvecklas under året. I samverkan med

finskt förvaltningsområde delades böcker och material på finska ut förutom de material som fanns framtaget sedan år 1.

De utplacerade Bokstarttornen med material och böcker för målgruppen underhölls och uppdaterades under året. Boktornen kompletterades, i samverkan med förskolan, med böcker på fler språk än svenska. Nu kunde de aktiviteter som pausats under pandemin återupptas. Det var verksamheten med Babybabbel som riktade sig till barn cirka 0–10 mån och föräldrar och sagostunder på familjecentralen. Samverkan med familjecentralen utvecklas, så babybabbel genomfördes med en personal från biblioteket och en personal från familjecentralen. Under året började Bokstart även med "Pekboksklubben" på biblioteket, då målgruppen var 0–2 år, men äldre syskon var också välkomna att delta.

Biblioteket arrangerade en föreställning med fokus för 3-åringar. Då delades också gåvobokspåse ut för att stärka språkutveckling.

Arbetet med Bokstart integrerades alltmer i bibliotekets ordinarie verksamhet och i Skinnskattebergs biblioteksplan (2023–2026) beskrivs bokstartmöten på BVC

som en del av bibliotekets uppsökande verksamhet. Skinnskatteberg tog också fram en överenskommelse för Bokstart mellan kommunala och regionala parter.

År 3 – 2023

Arbetet med Bokstart har fortsatt att utvecklas och arbetsgruppen fortsatte att arbeta utifrån den överenskommelse för kommunens bokstartsarbeta som finns, Överenskommelsen för Bokstart. (se bilaga 2). Biblioteket och familjecentralen har en gemensam planering. I "årshjulet" finns bland annat en regelbunden Pekboksklubb varje vecka som fungerar som mötesplats för språkstimulans samt föräldraskapsstöd samt en bokcirkel för föräldradediga.

Biblioteket hittade under året en ny samverkan med förskolan och genomförde två föreställningar på biblioteket vid tillfällen då förskolan hade stängt. Den ena med målgruppen 2-åringar, då material som stimulerar till språkutveckling delads ut. Biblioteket arrangerade även en föreställning på familjecentralen för bebisar, Gosedjurskalas på biblioteket med övernattande gosedjur, ett flertal Pekboksklubbar på biblioteket med sagoberättande och boktips samt en

föreläsning på biblioteket om "Skärmtid". Verksamheten med babybabel har utvecklats med efterföljande fika/föräldraskapsstöd. Utöver de bokpåsar som finns för familjer att låna från förskolan har biblioteket även gjort nya färgglada bokpåsar utifrån Kulturrådets material om språkutveckling, dessa finns för familjer att låna från biblioteket och familjecentralen. Personalen från biblioteket och familjecentralen har gjort gemensamt studiebesök, för att fylla på med inspiration och idéer.

Bokstart och bibliotekets verksamhet har omskrivits i lokala medier och sociala medier. Ofta är Bokstartmötet på BVC en kontaktyta att förmedla bibliotekets aktiviteter såsom Babybabel och föreställningar. Bibliotekets utlån för barn och ungdomsmedier har ökat markant under 2023, och det är tydligt att det är att Bokstartverksamheten som varit en bidragande orsak till det.

Lärdomar och utmaningar

Under tiden med Bokstart har en gemensam grund uppnåtts att falla tillbaka på och den kan alla nu inspireras av och använda som gemensam kunskapsbank i nätverket Förespråkarna.

Under åren med Bokstart har de aktiviteter som biblioteket redan arbetade med för den yngre målgrupp integrerats och utvecklats så Bokstart numera känns som en självklar del av bibliotekets arbetssätt och verksamhet.

Samverkan mellan familjecentralen och biblioteket har utvecklats och fått många positiva effekter och nya arbetsmetoder.

Ibland har Bokstartmöten blivit inställda med kort varsel, utmaningar har funnits i planering, både vad

gäller organisation mellan verksamheter och vikarier inom den egna verksamheten.

Det har varit utmanade att arbeta med flera olika språk, vid till exempel bokcirkel och föräldrafika. Många tillfällen blir en blandning av språk. Det har varit svårt att hitta en samverkan med Asylhälsan. Kommunens bokstartmöten blir begränsade av de som väljer BVC/Närvården i Skinnskatteberg och inte alla i kommunen gör det. I arbetet har Bokstart nått fler kvinnor/mödrar än män/fäder det är tydligt att fler kvinnor är hemma med barnen då de är små.

Framtid

För framtiden planerar biblioteket att göra mer uppökande verksamhet, till områden i kommunen som inte verkar delta eller nås av verksamheten i så stor grad.

Det finns en plan att utveckla Pekboksklubben med mer dramatik, rörelse och stimulera olika sinnen. För kommande år vill verksamheten utveckla arbetet kring bemötande och hur det går att göra en sagostund mer inkluderande för barn med olika funktionsnedsättning. Det kan vara genom att ha både en start- och en sluttid. Genom att beskriva en aktivitet såsom lugn/aktiv snarare än att sätt ut en given ålder samt att arbeta mer med AKK och TAKK vid sagostunder och att sammanfatta det som man har läst.

En annan plan som utformas nu är att ha läsombud på alla kommunens förskolor samt starta och utveckla förskolebibliotek med medier som personalen och barnen på förskolorna kan använda. Det blir en utveckling av de boktorn med böcker som familjer har kunnat lånat med sig hem som har varit populära ute på kommunens förskolor.

"Bibliotekets utlån för barn och ungdomsmedier har ökat markant under 2023, och det är tydligt att det är att Bokstartverksamheten som varit en bidragande orsak till det."

Bokstart Västmanland

– lärdomar från projekttiden

Det viktiga arbetet med att möta och inspirera små barn och vårdnadshavare med språkutvecklande möten och barnböcker har verkligen tagit flera steg framåt under denna projektid. Alla kommuner vittnar om nya arbetssätt och förnyad samverkan kring de små barnen. För medarbetarna inom BiV har arbetet med Bokstart gett en stärkt självbild och statusen för att arbeta med små barn har höjts.

Under projekttiden har det genomförts många kunskaps-
höjande insatser regionalt för alla bokstartare. Det har varit olika gästande föreläsare som digitalt inspirerat med olika föreläsningar, till exempel författarna till boken Småspråkarna. Det har skett erfarenhetsutbyte med Bokstartare från andra regioner som Göteborg och Gotland. År 3 genomfördes en inspirationsresa tillsammans till Göteborg för besök på Bok- och biblioteksmässan samt möte med bokstartare från Göteborg.

Bokstart Västmanland har bidragit till att tillgången och tillgänglighet till böcker och information om språkutveckling har ökat i länet. Det har skapats utrymme och tid för möten med föräldrar i länets alla tio kommuner. Nu är arbetet med de yngsta barnen och deras föräldrar en mer självklar del av bibliotekens ordinarie verksamhet. Alla folkbibliotek i Västmanland fortsätter att arbeta med Bokstart på olika sätt efter det regionala projektets slut.

Bokstart fortsätter vidare!

Metoden Bokstart finns efter projektperioden etablerad i alla kommuner i Västmanland. På olika sätt arbetar

folkbiblioteken nu i samverkan för att främja små barns språkutveckling med ett familjecentrerat arbetssätt. Dessutom har sju kommuner sökt och beviljats statligt bidrag för att kunna fortsätta utveckla Bokstart. Det viktiga arbetet med små barns språkutveckling och samverkan mellan bibliotek, barnhälsovård och förskola kommer att fortsätta i Västmanland. Genom projekten Bokstart Arboga, Bokstart Fagersta, Bokstart Köping, Bokstart Pärlan Norberg, Låt små barn läsa! Sala, Småspråkarna Skinnskatteberg och Bokstart Västerås. Tillsammans utvecklas biblioteken i samverkan med barnhälsovård och förskola för att få föräldrar och vuxna i små barns närhet, att stimulera barnens språk.

Föräldrarna uppmuntras nu från flera håll med samma budskap, att prata, läsa, sjunga, rimma och ramsa tillsammans med barnet. Språket utvecklas i samspel med andra och därför är det viktigt att vårdnadshavare har tiden att vara tillsammans med de små, att umgås, uppleva, svara, samtala och språka tillsammans.

Bibliotekens roll blir att ge inspiration och incitament till läsning och språklek. Här betonas de roliga stunderna med böcker och språk i fokus. För att bibehålla det nära samarbetet kommer insatser för kompetensutveckling, det regionala språknätverket, kunskapsdagar och Bokstartsnätverket fortfarande att samordnas av den regionala biblioteksverksamheten inom Region Västmanland.

Läs tillsammans!

B

Referenser

Källor

Andersson, Jonas (2015). *Med läsning som mål: Om metoder och forskning på det läsfrämjande området*. Stockholm: Kulturrådet.

Regional utvecklingsstrategi i Västmanland, RUS 2030, s.23
[rus-2030_juni-2020.pdf](https://regionvastmanland.se/rus-2030_juni-2020.pdf) (regionvastmanland.se)

Rikshandboken

[Rikshandboken i barnhälsovård](https://rikshandboken-bhv.se) (rikshandboken-bhv.se)

Sjöberg, Catarina (2023). *Språkleka med toddlare*. Stockholm: Gothia Kompetens AB.

[Tidig lässtimulans](https://bokstart.se) (bokstart.se) som har hämtat information från kapitlet "Tidig lässtimulans" i rapporten *Med läsning som mål* som gavs ut av Kulturrådet 2015. Författare var Jonas Andersson.

Wallenberg, Andrea, Struts, Maria och Jonsson, Oscar (2023). *Småspråkarna- språkutvecklande lekar, sånger och ramsor för barn 0–3 år*. Stockholm: Bonnier Carlsen.

Länkar

Bokstart

<https://www.bokstart.se/>

Bibliotek i Västmanland

<https://bibliotekivastmanland.se/>

Norbergs bibliotek

Pia i Stora skogen

<https://www.youtube.com/watch?v=6w5dh2VoG-kg&list=PLPxXL4JtbGPuWmz0BzA2EOM6iFhD6OG7B>

Västerås stadsbibliotek

Bokstart i Västerås

https://youtu.be/G_SD_UA3Ksl?si=_TdqCp1sBKAxZ6oq

Bokstart – hembesöket (Västerås)

https://youtu.be/C-4AxaLVFAE?si=O_qJ9fvKX_j_0DzR

Om Bokstart Västerås i lokala nyheter

[Läsprojekt för bebisar ska få fler att läsa: "Bara fått positiv respons"](#). SVT Nyheter

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vastmanland/farah-och-ali-fick-hembesok-av-biblioteket-det-var-givande>

Bilagor

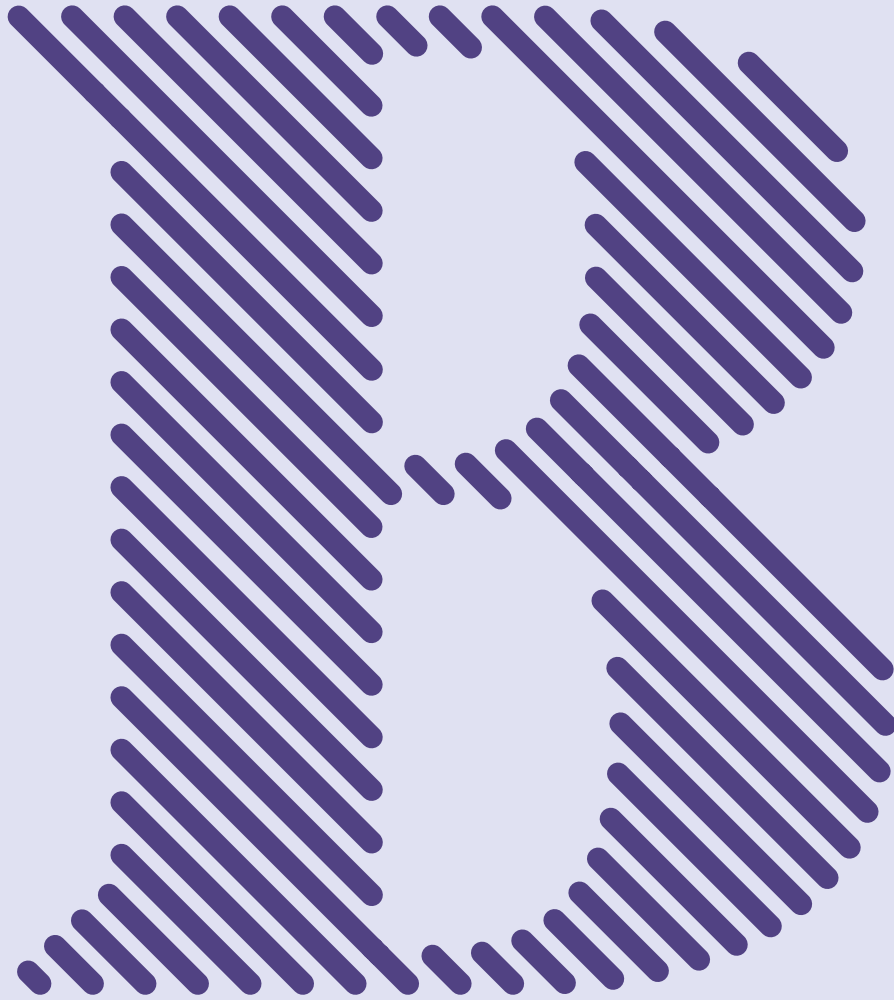
Bilaga 1

Exempel på de länkar och tips som har använts för intern fortbildning för personalgruppen inom Västerås stadsbibliotek: Länkar och lästips från Bokstart Västerås från 2023. Det är material som tagits tagit fram för fortbildning till kollegorna från de lokala biblioteksverksamheterna.

Bilaga 2

Exempel på Skinnskattebergs överenskommelse mellan kommunen, biblioteket, förskolorna, familjecentralen, barnhälsovården och Region Västmanland.

Länkar och lästips Bokstart Västerås 2023

Obligatorisk!

Tolkanvändning

Onlineutbildning

https://ltv.luvit.se/Extern/activities/onlinecoursedetails_ext.aspx?inapp=1&courseid=6162

Barnets generella utveckling.

Läsning

<https://www.1177.se/Halland/barn-gravid/sa-vaxer-och-utvecklas-barn/barnets-utveckling/>

Bokstart i Sverige?

Läsning

<https://www.kulturradet.se/globalassets/start/publikationer/bokstart-i-sverige.pdf>

Lästekniker

Video

<https://www.youtube.com/watch?v=1ukJZkmdhY>

Språkutveckling & flerspråkighet

Miss inte
forumet
18/8 kl. 09:15!

Barnets språkutveckling

Läsning

<https://www.1177.se/Halland/barn-gravid/sa-vaxer-och-utvecklas-barn/barnets-sprakutveckling/>

Video

<https://media.medfarm.uu.se/play/video/14881/ok>

Flerspråkighet

Läsning

https://www.bokstart.se/globalassets/flersprakighet_andra_spraksutveckling.pdf

Läsning

<https://www.isof.se/lar-dig-mer/kunskapsbanker/lar-dig-mer-om-flersprakighet/det-flersprakiga-samhallet>

Läsning

<https://www.isof.se/lar-dig-mer/kunskapsbanker/lar-dig-mer-om-flersprakighet/den-flersprakiga-individen>

Barnperspektiv & orosanmälan

Föräldrars roll

Läsning

<https://www.barnombudsmannen.se/contentassets/d13aeecb529c414394fc166a0f762390/viktigast-av-allt-folder.pdf>

Missa inte
forumet
25/8 kl. 09:15!

Barnkonventionen

Onlineutbildning

<https://barnkonventionen-utb.barnombudsmannen.se/oversikt/vad-ar-barnkonventionen>

Orosanmälan

Läsning

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-6-7951.pdf>

Obligatorisk!

Genus & Bemötande

Genus

Läsning

<https://www.bokstart.se/hitta-kunskap/sma-barns-sprakutveckling/forvantningar-pa-flickor-och-pojkar/>

Missa inte
forumet
1/9 kl. 09:15!

Bemötande

Läsning

<https://barnrattsbyran.se/ett-gott-bemotande/>

Obligatorisk!

Mer tips

<https://www.kulturradet.se/globalassets/start/publikationer/bokstart-i-varlden.pdf>

Bjar & Liberg - Barn utvecklar sitt språk.

Salameh - Språkutveckling och språkstörning hos barn 3

Hallin & Reuterskiöld - Värt att veta om språkstörning

Lindö - Det tidiga språkbudet

Tonér - Tecken : ett verktyg för ökad kommunikation

Småspråkarna - Babytecken

<https://www.skolverket.se/getFile?file=3905>

Exempel på Skinnskattebergskommunala överenskommelse mellan kommunen, biblioteket, förskolorna, familjecentralen, barnhälsovården och Region Västmanland.

Överenskommelse Bokstart

Mellan parter:

Skinnskattebergs kommun

Sektorn Kultur- och fritid, Skinnskattebergs bibliotek

Sektorn Barn- och utbildning, Skinnskattebergs förskolor och familjecentralen Stacken

Region Västmanland

Kulturutveckling, regional biblioteksverksamhet

Barnhälsovården i Skinnskatteberg

Genom Bokstart Skinnskatteberg arbetar vi övergripande och samverkar för att stärka små barns språkutveckling framför allt med insatser och samtal med deras vårdnadshavare. Med gemensamma mål och metoder, gemensam planering och kommunikation vill vi nå alla vårdnadshavare i Skinnskatteberg för att stärka dem i deras uppgift att tidigt stimulera sina barns språk och kommunikationsförmåga. Genom denna överenskommelse tydliggörs ansvars- och arbetsfördelningen i vår samverkan.

Gemensamt ansvar

Bokstart står på fyra ben och de fyra parterna ansvarar för att utveckla och göra Bokstart tillsammans. Styrgruppen, som består av Kultur- och fritidschef och Barn- och utbildningschef fattar beslut om strategiska och ekonomiska frågor samt mål och uppföljning. I arbetsgruppen som består av nätverket Förespråkarna (med representanter från biblioteket, förskoleverksamheten, BVC och kyrkan) planeras operativa insatser, fortbildning, aktiviteter och utvecklingsfrågor m m. Samordnaren håller ihop den överskridande samverkan på operativ nivå.

- Varje part möjliggör för sin personal att på arbetstid delta i styrgruppen och arbetsgruppen, genomföra aktiviteter och delta i fortbildning.
- Styrgruppen träffas vid behov.
- Arbetsgruppen sammankallas av samordnaren och träffas ca 2-4 gånger/år.
- Varje part ansvarar för kostnader som uppkommer i den egna verksamheten. Kostnader för tex. gemensamt informationsmaterial, gemensamma utbildningsinsatser för personal delas mellan sektorn för Kultur- och fritid och sektorn för Barn- och utbildning.
Utbildningssatsningar som planeras av den regionala biblioteksverksamheten står Region Västmanland för.
- Inköp av gåvoböcker till familjerna vid tex. 6 månaders Bokstartbesök och till boktorn inom Bokstart bekostas av Kulturrådets inköpsstöd som folkbiblioteket söker och redovisar varje år. Inköpsstödet kan bara sökas om Skinnskattebergs folk- och skolbiblioteks anslag till medieinköp inte minskar.
- Inköp av gåvoböcker till familjerna vid tex. 8 månaders BVC besök bekostas av Region Västmanland och administreras via den regionala biblioteksverksamheten och folkbiblioteket till BVC.
- Inköp av gåvoböcker till familjerna i samband med förskolans inskolningssamtal bekostas av förskolan.
- Varje part ansvarar för att informera om Bokstart i sina verksamheter och sektorer samt att beskriva Bokstartinsatser i sina respektive verksamhetsplaner och verksamhetsberättelser.

Samordnare

Samordnare för Bokstart finns placerad på Skinnskattebergs bibliotek på 20 % som del av sin tjänst.

- Adjungeras till styrgruppsmöten vid behov.
- Planerar, sammankallar och genomför arbetsgruppsmöten.
- Genomför Bokstartbesök samt sammankallar personal som genomför Bokstartbesök på BVC för samtal och utvecklingsfrågor.
- Kontakt med barnhälsovården och barnhälsovårdssjuksköterskor på Skinnskattebergs BVC.
- Kontakt med förskolerektor och förskolepersonal samt övergripande ansvar för boktornen på förskolorna.
- Ansvar för övriga boktorn i kommunen, som finns på biblioteket, BVC, allaktivitetshuset Sture och S:t Davidsgården.
- Kontakt med familjecentralen Stacken.
- Kontakt med Asylhälsan.
- Ansvarar för att administrera informationsmaterial och utskick om Bokstart från exempelvis Kulturrådet och Region Västmanland till övriga verksamheter och ut i samhället.

- I samarbete med folkbibliotekets IT-bibliotekarie och kommunens kommunikatör uppdatera webbplats och sociala medier angående Bokstart.
- Nätverkar med andra Bokstartregioner/kommuner och deltar i nationella Bokstartträffar.
- Håller styrgruppen uppdaterad.

Ansvar Region Västmanland, Kulturutveckling, den regionala biblioteksverksamheten

- Sammankallar och håller i nätverksträffar för Bokstartande kommuner i Region Västmanland.
- Nätverkar med andra Bokstartsregioner/kommuner, deltar i nationella Bokstartträffar, omvärldsbevakar med fokus på utveckling av verksamheten.
- Arrangerar utbildningstillfällen för personalgrupper som tex. bibliotekarier, barnhälsovårdssjuksköterskor, logoped, specialpedagoger, förskollärare med flera som arbetar med målgruppen för Bokstart, dvs. små barn och vuxna i deras närhet.
- Söker och redovisar projektbidrag från Kulturrådet som rör målgruppen.
- Fungerar som stöd för att utveckla samordnarens arbete.

Ansvar folkbiblioteken

- Administrerar, planerar och genomför Bokstartbesök på BVC för familjer med barn vid 6 månader och 2,5 år samt familjehemsplacerade barn.
- Underhåller Bokstarttorn på biblioteket.
- Genomför Babybabbel/pekboksklubb för små barn på biblioteket.
- Genomför sagostunder på familjecentralen Stacken.
- Erbjuder kontaktperson på biblioteket för de bokpåsar som finns på alla förskolor och som familjer kan låna med hem samt ser till att de regelbundet byts ut på förskolorna.
- All bibliotekspersonal ser sig som Bokstartare i kontakt med småbarnsfamiljer på biblioteket.

Ansvar barnhälsovården

- Samarbetar med biblioteket om information om Bokstart till familjer och samtycken inför Bokstartbesöken.
- Samarbetar med biblioteken inför Bokstartbesöken på BVC vid 6 månader och 2,5 år.
- Delar ut gåvoböcker vid 8 månadersbesök samt lapp som uppmuntrar till biblioteksbesök vid 1 år.
- Underhåller boktorn i väntrummet på BVC och meddelar samordnaren om det behövs fyllas på/bytas ut material.
- Alla barnhälsovårdssjuksköterskor ser sig som Bokstartare i kontakten med familjerna.

Ansvar förskolan

- Möjliggör för personal på familjecentralen Stacken att genomföra Babybabbel/pekboksklubb i samverkan med bibliotekets personal.
- Samarbetar med biblioteket om statistik över antalet nyfödda och aktuella Bokstartbarn.
- Underhåller Boktornen på förskolorna och Stacken och meddelar samordnaren om det behövs fyllas på/bytas ut material.
- Marknadsför och informerar om bibliotekets bokpåsar och material på boktornen till familjerna bland annat i samband med inskolningen.
- All förskolepersonal ser sig som Bokstartare i kontakten med familjerna.

Överenskommelsen gäller tills vidare.

Om ändringar behöver göras i denna överenskommelse ska styrgruppen meddelas så att konsekvenser kan behandlas och nödvändiga åtgärder kan genomföras.

Skinnskatteberg 2022-12-06

Kultur- och fritidschef i Skinnskatteberg
Birgitta Lövestedt

Skolchef i Skinnskatteberg
Henrik Junno

Barnhälsovården i Skinnskatteberg
Sofia Enbom-Lönnström

Biblioteksutvecklare Region Västmanland
Cajsa Broström